UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra obecné antropologie

Bc. Denisa Žežulková

Souvislost mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Linda Hroníková, Ph.D.

Praha 2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím pramenů a literatury řádně citovaných a uvedených v seznamu literatury. Práci jsem nevyužila k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.

V Praze dne 4. ledna 2019 …….

Bc. Denisa Žežulková

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí této diplomové práce, Mgr. Lindě Hroníkové, Ph.D., za rady a připomínky při psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Lence Martinec-Novákové, Ph.D., která mi poskytla cenné konzultace ohledně statistického zpracování dat. Samozřejmě děkuji také všem respondentům za jejich čas a ochotu se našeho výzkumu zúčastnit. A na závěr bych chtěla poděkovat své rodině za to, že mi toto studium umožnila a všem svým kočkám, Arčímu, Sněhulce, Ducince a Máše, které mě k sepsání této práce inspirovaly.

Abstrakt

Předchozí studie ukázaly, že můžeme měřit osobnost nejen u člověka, ale i u zvířat, a to včetně kočky domácí (*Felis catus*). Výsledky studií také naznačují, že osobnost kočky domácí může být ovlivněna celou řadou faktorů např. věkem, pohlavím či plemenem kočky. Avšak jen málo studií se věnovalo souvislosti mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky. Cílem této studie proto bylo explorovat souvislosti mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky tak, jak ji hodnotí její majitel. K analýze dat jsme použili korelační analýzu. Vzorek tvořilo 404 respondentek (žen), které vyplnily český překlad dotazníku BFI-2 a český překlad Feline Five Questionnaire pro svou kočku (vzorek koček tvořilo 194 samců a 210 samic). Výsledky ukázaly řadu korelací mezi osobnostními faktory majitelky a faktory behaviorálního profilu její kočky. Nejsilněji se projevila pozitivní korelace mezi svědomitostí majitelky a extraverzí její kočky. Jedno z vysvětlení je založeno na hypotéze o atraktivitě podobnosti tj. že si majitelka vybírá zvíře, které se jí v určitých charakteristikách podobá. Podle jiné teorie majitelka promítá své vlastnosti do svého mazlíčka a další možné vysvětlení je, že osobnost majitelky či kočky ovlivňuje osobnostní charakteristiky té druhé.

Klíčová slova: osobnost zvířat, osobnost kočky domácí, osobnostní rysy, behaviorální profil, domácí zvířata, Velká pětka, Kočičí pětka

Abstract

Previous studies have shown that we can measure personality not only of humans but of animals as well including domestic cats (*Felis catus*). Results of studies have also shown that personality of the domestic cat might be influenced by various factors e.g. age, gender or breed of the cat. Although only a few studies were focused on association between owner personality and behavioral profile of their cat. The aim of our study was to explore association between the personality of the owners and the behavioral profile of their cats assessed by their owners. We used correlations for analysing data. The sample included 404 respondents (women), who filled in a Czech translation of BFI-2 and a Czech translation of the Feline Five Questionnaire for their cats (the cat sample consists of 194 males and 210 females). Our results showed a set of correlations between personality factors of the owner and behavioral factors of her cat. The strongest positive correlation was measured between consciousness of the owner and extraversion of her cat. One possible explanation of these associations is based on the Similarity-Attraction Hypothesis, which means that the owner chooses an animal that is similar to her in various characteristics. According to another theory the owner projects her own characteristics into her animal and another possible explanation is that the owner´s or the cat´s personality characteristics influence personality characteristics of the other one.

Key words: animal personality, personality of domestic cat, personality traits, behavioral profile, companion animals, Big Five, Feline Five

Obsah

ÚVOD 8

TEORETICKÁ ČÁST 10

Kočka domácí (*Felis catus*) 10

Historie kočky domácí 10

Rozšíření kočky domácí 12

Lze u zvířat mluvit o „osobnosti“? 13

Výzkum osobnosti u člověka 13

Výzkum osobnosti u zvířat 15

Pojmosloví 18

Metody měření osobnosti u zvířat 19

Výzkumy behaviorálního profilu kočky domácí 22

Osobnostní dimenze 22

Faktory působící na utváření behaviorálního profilu kočky domácí 24

Genetika 24

Socializace jedince během senzitivní periody 26

Pohlavní rozdíly 27

Věk 28

Plemeno 28

Venkovní versus bytové kočky 29

Další faktory 29

Praktické využití hodnocení behaviorálního profilu kočky domácí 32

Vztah mezi majitelem a jeho kočkou 35

Souvislost mezi osobností majitele a osobností jeho kočky 36

EMPIRICKÁ ČÁST 38

Výzkumné otázky a cíle 38

Materiály a metody 39

Podmínky účasti 39
Dotazník 41
BFI-2 41
Feline Five Questionnaire 42
Respondenti 43
Analýza dat 44
Výsledky 48
Diskuse 57
Limity výzkumu 63
ZÁVĚR 65
ZDROJE 66
Internetové zdroje: 84
PŘÍLOHY 86

ÚVOD

Jak název práce napovídá, budu se v této diplomové práci zabývat souvislostí mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky. Stejně jako jiní majitelé domácích mazlíčků i já jsem si už mnohokrát položila otázku, zda a popřípadě jak mohu ovlivňovat svého domácího mazlíčka a způsob, jakým se chová. S tím, jak se mění postavení kočky ve světě a stává se čím dál oblíbenějším společníkem člověka (Bradshaw et al., 2012), se tato otázka zdá být stále aktuálnější.

Kočka domácí (*Felis catus*) žije po boku člověka už několik tisíc let. A stejně jako jiní domácí mazlíčci (např. psi) může hrát v životě svého majitele důležitou roli. Mahalski a její kolegové (1988) například zjistili, že u starších lidí mohou tato zvířata substituovat chybějící sociální kontakt s jinou živou bytostí. Arahori a jeho kolegové (2017) vyzpovídali vlastníky psů a koček v Japonsku ohledně jejich vztahu ke svým čtyřnohým společníkům a zjistili, že 73% majitelů koček vnímá svá zvířata jako členy rodiny. Zdá se tak, že tato zvířata v našich životech zastávají důležitou úlohu.

Proto je primárním cílem této práce, která se pohybuje na pomezí etologie, srovnávací psychologie a psychologie osobnosti, zaměřit se na dosud nepříliš probádanou oblast potenciálního vztahu mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky.

V jednotlivých kapitolách spadajících pod teoretickou část práce se pokusím nastínit, jaká je historie druhu a jak je kočka domácí v současné době rozšířena po světě. Dále pak přejdu k otázce, zda můžeme u zvířat mluvit o osobnosti a jaký pohled na tuto problematiku v současnosti panuje ve vědeckém světě. Čtenářům přiblížím také metody a pojmosloví užívané při zkoumání osobnosti u zvířat, a to včetně jejich limitů. V této části osvětlím také to, proč v této práci budu v souvislosti s kočkou domácí užívat pojem behaviorální profil místo termínu osobnost.

V dalších kapitolách věnuji prostor jednotlivým faktorům, které mohou ovlivňovat utváření osobnosti u zvířat a stručně shrnu také přínos takto orientovaných výzkumů. Důležitou součástí práce bude také představení jednotlivých výzkumů osobnosti u kočky domácí a jejich výsledků, stejně tak jako výsledků studií, zabývajících se vztahem mezi člověkem (popřípadě jeho osobností) a jeho kočkou (popřípadě jejím behaviorálním profilem).

Ve druhé, empirické části, představím svůj výzkum. Tato studie má explorační charakter, neboť dosud bylo provedeno jen pár studií, které se problematice souvislosti mezi osobnostními charakteristikami majitele a behaviorálním profilem kočky domácí

alespoň okrajově věnovaly (Weinstein a Alexander, 2010; Evans et al., 2019). Na základě dostupné literatury si pokládám výzkumnou otázku, zda existuje korelace mezi osobnostními charakteristikami majitele a charakteristikami behaviorálního profilu jeho kočky.

Data, s nimiž zde budu pracovat, jsem získala pomocí internetového dotazníku, složeného z osobnostního dotazníku BFI-2, který měří osobnost člověka a dotazníku Feline Five Questionnaire, který měří faktory behaviorálního profilu kočky domácí a jenž pro svého čtyřnohého mazlíčka vyplňuje majitel. Získané osobnostní faktory následně podrobím korelační analýze.

Výsledky a limity práce jsou diskutovány a prostor věnuji také návrhům, jak se některým z nedostatků této práce v budoucnu vyvarovat. Poznatky, které zde získáme, můžeme následně využít pro lepší porozumění dyadickému vztahu, který mezi těmito dvěma aktéry panuje.

TEORETICKÁ ČÁST

Kočka domácí (*Felis catus*)

Kočka domácí je jedním z nejmenších a zároveň také nejpočetnějším zástupcem kočkovitých (*Felidae*). Stejně jako u jiných kočkovitých šelem jde i v tomto případě o aktivního lovce. Mezi její charakteristické znaky patří pružné tělo, ostré zuby, zatahovací drápy a obzvlášť dobrý zrak. Velký význam pro ni mají čichové vousky, pomocí nichž vnímá změny v okolním prostředí a dlouhý ocas jí pomáhá udržovat rovnováhu při běhu a skákání (LaBruna, 2001). To jsou jen některé z charakteristických rysů této malé šelmy. Pro detailnější výčet čtěte například Siegala (1997).

Historie kočky domácí

Abychom lépe porozuměli vztahu mezi člověkem a kočkou, je dle mého názoru vhodné si alespoň ve zkratce představit proces domestikace této malé šelmy, přičemž podrobnější informace lze nalézt v obsáhlé publikaci Bradshawa a jeho kolegů (2012).

Obecně se má za to, že všechny v současnosti žijící druhy spadající do čeledi kočkovitých (*Felidae*) pochází z rodu *Pseudaelurus*, který žil v Asii asi před 11 miliony lety. Migrací z Asie do Evropy a Severní i Jižní Ameriky se z něj oddělily jednotlivé druhy kočkovitých šelem, které žijí v současnosti (O´Brien et al., 2008).

Faure a Kitchener (2009) nepochybují o tom, že kočka divoká (*Felis silvestris*) je původním předkem kočky domácí. Jak uvádí Driscoll a jeho kolegové (2007), současné výzkumy DNA svědčí o tom, že *Felis silvestris* můžeme rozdělit do 5 poddruhů: kočka divoká evropská (*F. s. silvestris*), kočka plavá (*F. s. lybica*), kočka stepní (*F. s. ornata*), kočka jihoafrická (*F. s. cafra*) a kočka šedá (*F. bieti*). Šestý poddruh, kočka domácí, formálně řazená k *F. s. catus*, se vyvinula z *F. s. lybica* (Bradshaw et al., 2012).

Jak Cameron-Beaumont a její kolegové (2002) uvádějí, poddruhy *Felis silvestris* se značně liší v míře, v jaké je lze ochočit. *Felis lybica* se ochočí nejsnáze, *F. ornata* středně těžce a téměř nemožné je ochočit si jedince příslušející k *F. s. silvestris*. Avšak Bradshaw a jeho kolegové (1999) upozorňují, že kočka domácí se obvykle řadí k druhům, které jsou pouze částečně domestikované.

F. lybica se nejlépe přizpůsobila životu po boku člověka a výsledky DNA analýzy svědčí o tom, že právě tento poddruh je předkem kočky domácí. Kromě důkazů DNA máme k dispozici také archeologické doklady svědčící právě o tomto původu jednoho

z našich nejoblíbenějších zvířecích společníků. Avšak jednotlivé poddruhy se mezi sebou v průběhu staletí křížily, proto je někdy obtížné zařadit jednotlivé nálezy ke konkrétnímu poddruhu (Bradshaw et al., 2012).

Dle Bradshawa a jeho kolegů (2012) se navíc teorie různí v tom, do které oblasti domestikaci kočky domácí zařadit. V čem se však tyto teorie shodují, je to, že počáteční vztah mezi člověkem a kočkou plavou (*F. lybis*) byl komensální, a poté započal proces její sebedomestikace. Když se člověk naučil skladovat zrno, tato skladiště lákala různé druhy hlodavců. Taková koncentrace potenciální kořisti přitahovala ke skladištím obilí také malé masožravce, mezi nimiž byla i kočka divoká. Některé z těchto druhů byly vlivem náhody preadaptovány k tomu, aby žily v blízkosti člověka a nechaly se jím ochočit.

Bradshaw a jeho kolegové (2012) zastávají názor, že domestikace má na kočku pravděpodobně mnohem menší dopad ve srovnání s jinými domestikovanými druhy. Zdá se, že u koček došlo k fyziologickým a anatomickým změnám jen ve třech oblastech: a) zmenšení velikosti mozku; b) modifikaci hormonální rovnováhy hlavně z důvodu redukce velikosti nadledvinek a za c) na behaviorální úrovni došlo k neotenii, tedy přetrvání určitého juvenilního chování do dospělosti. Dle autorů by mohly některé z těchto změn souviset se zvyšováním hustoty kočičí populace a stejně tak s tím, že se kočky stávaly součástí zemědělských komunit a následně i měst.

Život po boku člověka příliš nezměnil také vzorce chování u koček domácích. Například se u tohoto druhu zachoval plně funkční repertoár predačního chování, stejně tak i vzorce chování při námluvách a výběru partnera. Na druhou stranu člověk svým jednáním mnohdy zasahuje do jejich sexuálního chování a to prostřednictvím jejich kastrace. To se ale obvykle netýká koček volně žijících na ulici. A právě skutečnost, že nemáme pod kontrolou reprodukci veškeré populace koček, může pomoci zachovat „divoké“ aspekty kočičího chování. Ačkoli můžeme studovat chování kočky domácí nezávisle na jiných příbuzných druzích, původu určitých vzorců chování můžeme lépe porozumět tehdy, pokud je porovnáme se vzorci, které se vyskytují u příbuzných druhů, které nebyly domestikovány člověkem (Bradshaw et al., 2012).

Zdá se, že kočky po dlouhá staletí nebyly vystaveny umělé selekci ze strany člověka. To se změnilo až v 19. století, kdy jsme začali s šlechtěním této malé šelmy a vznikla tak jednotlivá plemena. Z toho vyplývá, že plemena známá v současnosti jsou poměrně moderním výtvorem. Avšak čistokrevné kočky tvoří minoritu celkové kočičí populace na světě. Pro představu čistokrevná plemena koček tvoří asi 6-8% z veškeré populace koček jak ve Velké Británií, tak v USA. Avšak tato čistokrevná plemena člověk

selektuje zejména na základě jejich vzhledu a nikoli povahových rysů (Bradshaw et al., 2012).

V současnosti je uznáváno většinou 40-50 plemen podle toho, o jaký registr plemen jde (Kurushima et al., 2013). Například největší světový registr kočičích plemen, Asociace pro chovatele koček (ang. zkratka CFA), v současnosti rozpoznává 42 plemen (www.cfa.org). Oproti tomu jiná velká mezinárodní asociace sdružující chovatele koček, TICA, rozpoznává v současné době 71 plemen (www.tica.org). Avšak musíme mít na paměti, že šlechtění zvířat probíhá neustále, proto se časem tato čísla mohou měnit.

Rozšíření kočky domácí

V současnosti je kočka domácí rozšířena po celém světě. Mezi země, kde je kočka velmi oblíbeným společníkem, patří například Austrálie, Severní Amerika a západní Evropa. Kromě těchto oblastí se mezi země s největším počtem chovaných koček řadí i Alžírsko, Izrael a Indonésie (Bradshaw et al., 2012).

Co se týče České republiky, v roce 2017 zde bylo odhadem 1,1 milionu koček domácích žijících v domácnostech, přičemž alespoň jednu kočku chovalo 21 % českých domácností. Pro srovnání psů bylo v roce 2017 v České republice odhadem 2,2 milionu a alespoň jednoho psa vlastnilo 41 % českých domácností. Údaje pro celou Evropu se však liší. Odhaduje se, že 24 % evropských domácností mělo v roce 2017 alespoň jednu kočku a 21 % domácností chovalo alespoň jednoho psa (www.fediaf.org).

V této kapitole jsem čtenářům nastínila, jak se vyvíjel vztah mezi člověkem a kočkou domácí a jaké postavení kočka domácí v současnosti ve světě zastává. V další kapitole bych čtenářům chtěla představit výzkumy, které se zabývají osobností u zvířat, zejména se zaměřením na kočku domácí, a to včetně jejich přínosů a limitů.

Lze u zvířat mluvit o „osobnosti“?

Než se dostanu k zodpovězení této otázky, nejdříve nastíním, jak je to s výzkumy osobnosti u člověka, neboť právě tyto výzkumy položily základní kámen pro výzkum osobnosti u jiných živočišných druhů. Avšak protože je toto téma velmi obsáhlé a vydalo by na celou řadu diplomových prací, půjde jen o stručné shrnutí rysového přístupu, tj. jednoho z přístupů, jakým můžeme osobnost u člověka (respektive i u jiných živočišných druhů) zkoumat. V druhé části této kapitoly se zaměřím na výzkum osobnosti u zvířat.

Výzkum osobnosti u člověka

V literatuře najdeme celou řadu definic osobnosti. Můžeme se dočíst například to, že pojem osobnost je odvozen z latinského výrazu *persona*, jenž zastupuje jak masku, kterou se jedinec prezentuje na veřejnosti, tak i vše, co je za touto maskou skryto (Kassin, 2007). Funder (2001) osobnost definuje jako charakteristické vzorce myšlení, emocí a chování spolu s psychologickými mechanismy, které se za nimi mohou skrývat. Jinou definici osobnosti nabízí Phares a Chaplin (1997), kteří osobnost definují jako výsledek interakce genetiky společně s kognitivními a environmentálními faktory.

Když jsme si definovali, co to osobnost je, můžeme se podívat na způsoby, jak k jejímu výzkumu můžeme přistupovat. Podle Kassina (2007) tak lze činit různými způsoby. Toto jsou hlavní z nich: psychoanalytický, sociálně-kognitivní, humanistický a rysový. A právě poslední zmíněný mě bude zajímat v této práci.

Gosling a Harley (2009) definují rysy jako behaviorální zákonitosti, které jsou relativně konzistentní v čase a určitém kontextu. Což je obdobné ke Kassinově (2007) definici, podle níž lze rysy definovat jako „relativně stabilní predispozice k tomu, chovat se v určité situaci určitým způsobem“ (str. 561).

Historie rysového přístupu sahá do první třetiny 20. století, kdy Allport a jeho kolega Odbert (1936) vybrali na 18 000 anglických slov, která určitým způsobem vystihují osobnost člověka. Posléze tento seznam zkrátili na 4 500 slov, které dále rozdělili na jednotlivé podmnožiny. Cattell (1963) následně tyto rysy podrobil faktorové analýze a výsledkem byl 16ti-faktorový osobnostní dotazník (16PF).

V učebnici Kassina (2007) se dočteme, že v následujících letech byl tento 16ti-faktorový model zjednodušen a vznikl tak model pěti faktorů („Big Five“), který byl v průběhu času využit v celé řadě výzkumů (např. McCrae a Costa, 1997; Paunonen et al.,

1992). Mezi tyto faktory patří: otevřenost vůči zkušenosti, svědomitost, extraverze, přívětivost a neuroticismus (Digman, 1990). A ačkoli s tímto modelem nesouhlasí všichni vědci, je v současnosti pokládán za nejjednodušší a ověřila jej celá řada výzkumů (Kassin, 2007).

Za každým z těchto pěti faktorů se skrývají jednotlivé zkoumané rysy. Dziak (2017) definuje tyto jednotlivé rysy následovně: neuroticismus bývá obecně považován za negativní rys, neboť zahrnuje napjatost, nejistotu a úzkost, které mohou daného jedince vést k pocitům zranitelnosti či nepřátelství. Opakem neuroticismu je emoční stabilita. Extraverze představuje schopnost být asertivní a společenský. Extroverti jsou obvykle přátelští a upovídaní, přičemž jejich opakem jsou introverti. Otevřenost vůči zkušenosti zahrnuje odvážný a nápaditý přístup k životu a zájem o mnoho témat a aktivit. Takoví jedinci obvykle mají originální nápady a rádi zkouší nové věci. Někdy také zastávají nekonvenční hodnoty. Naopak lidé na opačné straně škály jsou více uzavření vůči novým zkušenostem. Přívětivost je spojována se starostlivostí a laskavostí. Tací jedinci obvykle projevují náklonnost a sympatie k druhým a snaží se hledat pozitivní způsoby řešení problémů. Jsou také štědří a nečiní jim potíže ostatním odpouštět. Opakem přívětivosti je antagonismus. Svědomitost bývá dávána do spojitosti s tvrdou prací, oddaností a organizovaností. Tito jedinci mívají velké ambice a obvykle zastávají vůdčí postavení. Často plánují a své cíle uskutečňují s energií a nadšením. Opakem svědomitosti je nedostatek sebekontroly.

Vedle označení Big-Five čili Velká pětka se někdy můžeme setkat s termínem pětifaktorový model („Five Factor Model“, zkráceně FFM). Vědecká obec není jednotná, pokud jde o otázku, zda se jedná pouze o jiný název pro ten samý přístup. Například Saucier a Goldberg (1996) mají za to, že se tyto přístupy od sebe liší.

FFM je hierarchický model zahrnující pět bipolárních faktorů, které představují osobnost v té nejširší míře abstrakce. Každý z těchto faktorů (např. extraverze/introverze) zahrnuje několik dalších specifických aspektů (např. sociabilitu), které dále zahrnují větší množství ještě specifičtějších rysů (např. upovídanost, společenskost; Gosling a John, 1999).

Jednotlivé faktory FFM jsou tyto: neuroticismus versus emocionální stabilita, přívětivost versus antagonismus, extraverze versus introverze, otevřenost vůči zkušenosti versus uzavřenost vůči zkušenosti a svědomitost versus impulzivnost (podrobněji John, 1990; Costa a McCrae, 1992).

Avšak považuji za důležité zmínit, že faktory, které tímto způsobem získáme, neodrážejí strukturu osobnosti jako takovou, ale ve skutečnosti představují strukturu termínů, kterými osobnost popisujeme (Hřebíčková, 1999). John a Robins (1994) připojují i další výtku a to to, že pětifaktorový model spíše popisuje než vysvětluje. Více se tomuto tématu u nás věnuje Hřebíčková (1999).

Jak čtenáři uvidí v následující části, tento přístup byl později aplikován také na jiné živočišné druhy. Za všechny takové studie můžu jmenovat například výzkumy prováděné na šimpanzích (Gosling a John, 1999; King a Figueredo, 1997), gorilách (Gold a Maple, 1994), makacích rhesus (Chamove, Eysenck a Harlow, 1972; Stevenson-Hinde a Zunz, 1978), hyenách (Gosling, 1998), psech (Draper, 1995; Svartberg a Forkman, 2002; Gosling, Kwan a John, 2003; Svartberg et al., 2005; Ley, Bennett a Coleman, 2008), oslech (French, 1993), prasatech (Forkman, Furuhaug a Jensen,1995), krysách (Billingslea, 1941; Franks, Higgins a Champagne, 2014), chobotnicích (Mather a Anderson, 1993; Sinn et al., 2001) či hulmanech (Konečná et al., 2008).

Co se týče metodologické stránky, výzkum na zvířatech s sebou přináší oproti výzkumu osobnosti u člověka určité benefity. Jedním z nich je větší experimentální kontrola jak environmentálních, tak genetických faktorů a stejně tak možnost manipulovat nezávislými proměnnými a posouzení závislých proměnných (Gosling, 2001; Mehta a Gosling, 2006; Vazire a Gosling, 2003; Weinstein, Capitanio a Gosling, 2008; Gosling a Harley, 2009). Podrobněji se této problematice ve svém článku věnují Gosling a Mollaghan (2006).

Výzkum osobnosti u zvířat

Zatímco historie výzkumu osobnosti člověka sahá už do doby před sto lety (Kramer, Bernstein a Phares, 2009), výzkumu osobnosti u zvířat dosud nebyla věnována taková pozornost, i když se situace v posledních několika desetiletích mění k lepšímu a stále více výzkumníků se věnuje tomuto tématu.

Spor o to, zda zvířata mají nebo nemají osobnost, trvá již celou řadu let. Už Darwin (1872/1998) tvrdil, že emoce existují jak u člověka, tak u jiných živočišných druhů včetně primátů, psů i koček. Avšak vědci se stále zdráhali přisuzovat zvířatům osobnostní rysy, dokoce i když následně přijali skutečnost, že lidé a zvířata sdílí podobné anatomické a fyziologické systémy (Gosling a John, 1999).

Mezi historické průkopníky na poli individuálních rozdílů u zvířat patří takové osobnosti, jako byl Ivan P. Pavlov se svým výzkumem psů (1906), Robert Yerkes zajímající se o šimpanze (1939) a Donald Hebb (1946), který pozoroval krysy. Avšak v průběhu 20. století takto orientovaný výzkum spíše stagnoval. Situace se změnila až na přelomu 21. století, kdy se zájem vědců o tuto oblast rapidně zvýšil a trvá dodnes, a to v mnoha vědeckých disciplínách. Mimo jiné můžeme jmenovat etologii, behaviorální ekologii, endokrinologii, vývojovou psychobiologii, primatologii, psychoneuroimunologii a jiné (Gosling, 2001).

Jedna z nejvýznamnějších současných postav na poli etologie zvířat je Samuel D. Gosling, který se ve svých výzkumech zabývá řadou živočišných druhů např. hyenami skvrnitými (*Crocuta crocuta*; Gosling, 1998) či psy domácími (*Canis lupus familiaris*; Gosling, Kwan, John, 2003). Ve svém shrnujícím článku z roku 2008 Gosling uvádí, že předchozí výzkumy ukázaly jednak to, že osobnost u zvířat existuje a lze ji měřit u celé řady druhů, tak i to, že lze identifikovat obecné dimenze osobnosti u konkrétního živočišného druhu.

Avšak v článku, který Gosling napsal s dalšími autory (Gosling, Lilienfeld a Marino, 2003), uvádí tři základní kritéra, která musí být splněna, aby se prokázala existence osobnosti: a) hodnocení získaná od nezávislých pozorovatelů se musí shodovat, b) tato hodnocení musí predikovat chování a odpovídat realitě c) hodnocení pozorovatelů musí reflektovat skutečné atributy hodnocených jedinců a nikoli představovat pouhé teorie pozorovatelů o tom, jak se osobnostní rysy jedinců liší. Všechna tato kritéria splňují jak výzkumy osobnosti u člověka, tak u zvířat (podrobněji Gosling a Harley, 2009). Splnění výše uvedených kritérií je vnímáno jako dostatečně silný důkaz pro to, abychom mohli tvrdit, že osobnost u zvířat existuje (Gosling, Lilienfeld a Marino, 2003; Gosling a Harley, 2009).

Avšak někteří vědci se stále zdráhají uznat, že osobnost existuje i u zvířat, přičemž jejich odmítavý postoj je založen na řadě argumentů. Mezi tyto argumenty patří mimo jiné představy o jedinečnosti nás lidí či metodologické záležitosti spojené s rizikem antropomorfismu uplatňovaného na zvířata (Gosling 2001; Gosling a Harley, 2009).

Není překvapením, že největší pozornost v celé zvířecí říši je věnována našim nejbližším příbuzným – primátům (podrobněji Freeman a Gosling, 2010). Řada těchto studií došla k závěru, že osobnost u primátů můžeme poměrně spolehlivě testovat (King a Figueredo, 1997) a že je geneticky podmíněná (Adams, King a Weiss, 2012). Odtud byl

jen krůček k tomu, aby se vědci začali zabývat i dalšími živočišnými druhy, které by patrně také mohly vykazovat individuální rozdíly.

Dalším zvířetem, které se dostalo do hledáčku výzkumníků, je pes domácí (*Canis lupus f. familiaris*; např. Svartberg a Forkman, 2002; Gosling, Kwan a John, 2003; Svartberg et al., 2005; Turcsán, Kubinyi a Miklósi, 2011; Turcsán et al., 2012; Mehrkam a Wynne, 2014). Výzkumy osobnosti u tohoto druhu velmi pěkně shrnuje Gartner (2015). Do 80. let 20. století pak řadíme počátky studia osobnosti u kočky domácí (Meier a Turner, 1985; Feaver, Mendl a Bateson, 1986; Turner et al., 1986).

Gosling a John publikovali v roce 1999 článek, v němž porovnávali výzkumy provedené u různých živočišných druhů s cílem odpovědět na otázku, zda se určitý osobnostní rys může projevovat u různých živočišných druhů. Autoři ve svém článku shrnuli 19 studií zaměřených celkem na 12 různých druhů živočichů včetně kočky domácí. Studie byly založené jak na hodnocení osobnosti, tak i behaviorálním kódování a výsledky byly prezentovány v termínech užívaných v pětifaktorovém modelu. Avšak oproti němu byly výsledky rozšířeny ještě o dimenze dominance a aktivity. Toto srovnání ukázalo, že ekvivalenty dimenzí extraverze, neuroticismusu a přívětivosti se vyskytovaly u všech 12 srovnávaných druhů. Otevřenost, kterou výzkumníci obvykle pojmenovali jako zvědavost nebo hravost, se projevovala u 4 z 12 druhů a ostatní faktory pak vykazovaly mnohem nižší mezidruhovou podobnost.

Avšak Gosling a Harley (2009) poukazují na problém, který s mezidruhovým srovnáním vyvstává a tím je, zda může určitý rys (např. odvaha) představovat u zvířat to samé co u člověka. V tom samém článku zároveň nabízí řešení tohoto problému. Vědci by podle nich měli zkoumat sociální chování v kontextu toho, co mu předcházelo a co po něm následovalo a tam, kde je to možné, zjistit, zda daný druh sdílí fyziologické, biologické a genetické podobnosti s lidskou sociabilitou.

Relativně běžné je, že výzkumníci zabývající se osobností různých živočišných druhů, využívají adaptaci pětifaktorového modelu osobnosti, který byl vyvinut pro měření osobnosti u člověka (McCrae a John, 1992). Tato metoda spočívá ve vygenerování rozsáhlého seznamu přídavných jmen potenciálních osobnostních rysů (např. energický), který je administrován rozsáhlému vzorku a následně jsou jednotlivé rysy organizovány do osobnostních dimenzí. A ačkoli limitem této metody je používání adjektiv, která nemusí postihnout všechny rysy osobnosti, výhodou je, že takové studie jsou pro respondenty snadné k pochopení (Briggs, 1992).

Pojmosloví

Vědecká obec se dosud neshodla na jednotném konsenzu pro definici osobnosti, můžeme se proto setkat s celou řadou pojmů, mezi něž patří jak pojem osobnost, tak termíny jako temperament, behaviorální rysy, behaviorální syndrom nebo tzv. coping style (Michael a Cavigelli, 2012).

Nejen majitelé koček, ale také další osoby, které jsou se zvířaty v úzkém kontaktu a pravidelně pozorují chování konkrétních jedinců, se nechávají slyšet, že každý z těchto jedinců vykazuje jedinečné behaviorální charakteristiky (Feaver, Mendl a Bateson, 1986; Mendl a Harcourt, 2000). To znamená, že vykazují vzorce chování, které bychom u člověka označili jako „osobnostní rysy".

Gosling (1998) a Capitanio (1999) definují osobnost jako individuální distinktivní vzorec chování zvířete, který je konzistentní v průběhu času a napříč různými situacemi. Většina vědců pak v konzistenci spatřuje předpoklad pro to, abychom mohli hovořit o osobnosti (Gosling, 1998; Capitanio, 1999; Lowe a Bradshaw, 2001). Osobnost je chápána jako stabilní a pravděpodobně trvalá charakteristika, zatímco chování je kontextově specifické (Phillips a Peck, 2007). Mimo to se zdá, že osobnost se formuje pod vlivem genetických, kognitivních a environmentálních faktorů (Phares a Chaplin, 1997).

Avšak pojmem osobnost bývá často zaměňován s temperamentem. Podle Mehrkam a Wynnea (2014) je temperament mnohdy definován jako individuální rozdíly, které se objevují brzy ve vývoji a jsou vyvolány řadou různých situací, přičemž rozdíly mezi jedinci zůstávají v čase stabilní. Naproti tomu osobnost podle nich bývá definována jako behaviorální charakteristiky jedinců, které jsou výsledkem interakce mezi temperamentem a prostředím.

Co se týče výzkumů zvířat, pojem temperament upřednostňují také například Ha a Ha (2017), neboť pojem osobnost považují za více antropomorfický. Avšak McCrae a jeho kolegové (2000) osobnost považují za získaný vzorec myšlení a přisuzují jej pouze organismům se sofistikovaným kognitivním systémem, který máme my lidé. Stejně tak Gold a Maple (1994) tvrdí, že osobnost lze obecně přisuzovat pouze člověku a u zvířat bychom měli užívat zástupný pojem behaviorální profil.

Ve slovníku psychologie nám Nugent (2013) nabízí následující definici behaviorálního profilu: jedná se o souhrn charakteristických rysů a vzorců chování jedince, který můžeme měřit pomocí testů a experimentů. U každého rysu a pozorovaného vzorce chování se uvede skóre a tím se vytvoří detailnější profil jedince. Výsledky jsou vyjádřeny jako standardní skóre nebo percentily. A ačkoli jde o statistické a numerické výsledky,

behaviorální profil může být značně deskriptivní. Jelikož můj empirický výzkum zahrnuje nejen osobnostní rysy, ale také vzorce chování, rozhodla jsem se využít ve své práci právě pojem behaviorální profil.

Rozdíly v pojmosloví jsou kromě jiného založeny také na vědecké disciplíně, kam ten který výzkum spadá. Dle Goslinga (2008) behaviorální ekologové používají jako zástupné termíny pro pojem osobnost výrazy jako jsou temperament či behaviorální syndrom. Užití těchto zástupných termínů odráží terminologii užívanou v oboru a zároveň se tak výzkumníci vyhýbají antropomorfickým asociacím se slovem osobnost.

Například Sih a jeho kolegové (2004) definují behaviorální syndrom jako chování, které koreluje v rámci daného kontextu (např. korelace mezi aktivitou a explaračním chováním v potravním kontextu) nebo napříč různými kontexty (např. korelace mezi potravním, antipredátorským a rozmnožovacím chováním).

Dle Carter a jejích kolegů (2013) je důležité sjednotit terminologii, neboť existuje možnost, že znak, který je ve dvou srovnávaných studiích označen např. jako „společenský“, může v každé ze studií znamenat něco jiného. Proto bychom měli u jednotlivých položek osobnostního dotazníku uvádět, jak je autoři definují a různé studie porovnávat s ohledem na tyto definice. Proto jsem se rozhodla, že v této práci budu u jednotlivých studií, kterým se budu blíže věnovat, uvádět termín, který užívají autoři dané studie.

Metody měření osobnosti u zvířat

Psychologové zabývající se osobností u člověka se zaměřují na širokou škálu konstruktů včetně temperamentu, charakterových rysů, schopností aj., kdežto výzkumníci na poli osobnosti u zvířat se obvykle zaměřují pouze na behaviorální rysy (Gosling, 2008). V této kapitole postupně přiblížím jednotlivé metody a jejich výhody a nevýhody.

Jedny z prvních studií zabývajících se osobností u kočky domácí se spoléhaly na systematické pozorování chování jedinců tohoto druhu a jejich následné kódování, čímž vznikly etogramy. Poté se sledovala délka a frekvence výskytu jednotlivých behaviorálních kategorií daného etogramu (van den Bos a de Vries, 1996; Gartner, 2015). Do této kategorie spadá například reakce kočky domácí na vystavení novým podnětům (Durr a Smith, 1997; McCune, 1995) nebo neznámým osobám (Siegford et al., 2003;

Mertens a Turner, 1988; Podberscek, Blackshaw a Beattie, 1991). Jak uvádí Gosling (2008), biologové preferují právě tento typ výzkumu.

Na druhou stranu je u této metody obtížné měřit reliabilitu, obzvláště pak tehdy, když jsou pozorování prováděna v různých částech dne a za odlišných podmínek. Dokonce i tehdy, když se snažíme denní dobu i podmínky standardizovat, mohou zde hrát roli i další vlivy (např. situační vlivy; Gosling a Harley, 2009). Další nevýhodou může být to, že výzkumník svou pouhou přítomností ovlivňuje chování zvířete (Gartner a Weiss, 2013a).

Vazire a její kolegové (2007) upozorňují na další nedostatek, který s sebou přináší pozorování chování. Problém spočívá v tom, že chování, které pozorovatel vidí, se odehrává v určitém kontextu. Tento nedostatek se řeší například tím, že se provede opakované pozorování nebo se pozorování odehrává v určitých hodinách. Výzkumníci této metodě dále vytýkají, že pozorovatelé nemusí odhalit skutečnou strukturu osobnostních rysů jedince, neboť tam, kde si nejsou jisti, aplikují na zvířata svoje znalosti osobnostní struktury člověka (Gosling a Harley, 2009).

A ačkoli je metoda behaviorálního kódování považována za objektivní, v posledních letech u zvířat převládá subjektivní hodnocení osobnosti. Jeho výhodou je, že nevyžaduje osoby speciálně vytrénované na pozorování zvířat, vyžaduje méně úsilí a jeho distribuce je relativně snadná, zejména pokud výzkumníci využijí Internet. Zároveň je tato metoda neinvazivní a můžeme pomocí ní získat multimodální informace (např. jak se kočka chová v různých situacích a v různých fázích svého života). U koček jsou tyto výzkumy vhodné z toho důvodu, že těmto zvířatům obecně déle trvá, než si zvyknou na cizího člověka (Ha a Ha, 2017). Takové nástroje však vyžadují, aby hodnotitel s daným zvířetem strávil dostatek času. Proto bývají nejčastěji oslovováni majitelé či ošetřovatelé zvířat, kteří dané zvíře dobře znají (Wedl et al., 2011; Bradshaw, 2016).

Hofstee (1994) o zkoumání osobnosti u člověka prohlásil, že hodnocení osobnosti u těch, které známe, nám poskytuje ten nejlepší dostupný referenční bod jak pro definici osobnostní struktury obecně, tak zejména pro hodnocení osobnosti konkrétního jedince. Shromažďujeme tak data zahrnující pozorování chování jedince v testových situacích, ale i nashromážděné zkušenosti pozorovatele, který vypovídá o chování pozorovaného jedince (Gosling a Harley, 2009).

Hodnocení obvykle probíhá na Likertově škále a data jsou následně redukována a konsolidována pomocí analýzy hlavních komponent (PCA) do řady osobnostních dimenzí či faktorů (van den Bos a de Vries, 1996; Lowe a Bradshaw, 2001). Výhodou tohoto

přístupu je, že je praktičtější a navíc je oproti první uvedené metodě považován za spolehlivější (Vazire et al., 2007).

Třetí metodu představuje měření fyziologie zvířete, avšak mezi výzkumníky se netěší takové oblibě jako první dvě uvedené metody. Do této kategorie spadá například měření hladiny stresových hormonů (Ha a Ha, 2017).

Dalším metodologickým úskalím, s nímž se při takto zaměřeném výzkumu můžeme setkat, je otázka, zda se zaměřit na kontinuum jedné osobnostní dimenze jako je například „dominance-přívětivost“ (Zeigler-Hill a Highfill, 2010) nebo častěji užívaná metoda, kdy se výzkumníci zaměří na více dimenzí najednou (např. Gartner, Powell a Weiss, 2014; Gosling a Bonnenburg, 1998). Tento druhý přístup je obvykle adaptací běžně používaného přístupu v oblasti výzkumu osobnosti u člověka – takzvaného pětifaktorového modelu či Velké pětky („Big Five“; Gartner, Powell a Weiss, 2014; Costa a McCrae,1992).

Ale jak Gosling (2008) připomíná, pokud nám to čas a prostředky dovolí, měli bychom ve výzkumu kombinovat jak subjektivní hodnocení, tak pozorování.

Výzkumy behaviorálního profilu kočky domácí

V této kapitole čtenáře seznámím s výzkumy, které se věnují identifikaci faktorů behaviorálního profilu u kočky domácí a zároveň nastíním již zmiňovanou problematiku nejednotnosti těchto výzkumů, ať už jde o použité metody či pojmosloví.

Náhled do tématu poskytuje review od Gartner a Weisse (2013a). V tomto přehledovém článku autoři zhodnocují publikované studie zaměřené na osobnost kočkovitých šelem a zejména pak poukazují na nedostatky ohledně reliability a validity těchto studií. Podle nich, pouze 60 % těchto studií uvádí reliabilitu a ta se výrazně liší napříč měřenými osobnostními dimenzemi.

Osobnostní dimenze

Feaver, Mendl a Bateson (1986) byli průkopníky v používání subjektivního hodnocení osobnosti u kočky domácí. Svou studii založili na modifikaci hodnotícího systému, který převzali od Stevenson-Hinde, Stillwell-Barnes a Zunz (1980), ačkoli tento hodnotící systém byl původně vyvinut k měření osobnosti u makaků rhesus. Feaver, Mendl a Bateson (1986) ve své studii postují, že každá z pozorovaných koček v jejich laboratorním zařízení vykazovala specifické vzorce chování. Metoda hodnocení na základě pozorování se ukázala reliabilní a adekvátně validní, neboť shoda mezi pozorovateli byla statisticky významná u 15 z 18 posuzovaných aspektů chování.

K zajímavým výsledkům došla Siegford a její kolegové (2003), kteří kromě jiného ve své studii opakovaně prováděli měření za pomocí standardizovaného testu temperamentu, přičemž vycházeli z testu vyvinutého Leem a jeho kolegy (1983). Siegford a její kolegové (2003) došli k závěru, že výsledky testu Feline Temperament Profile (ang. zkratka FTP) jsou poměrně konzistentní v čase, dokonce i tehdy, když se podmínky, v nichž se daný jedinec nachází, dramaticky změní (např. když je adoptován novými majiteli). Autoři proto považují FTP za nástroj, jenž poskytuje přesné a konzistentní měření sociability, agresivity a přizpůsobivosti u koček.

Stejný test pro měření osobnostního profilu kočky domácí jako Siegford a její kolegové (2003) použila Iki a její kolegové (2011). Výsledky tohoto výzkumu naznačují, že skóre ve FTP se mezi jedinci příliš nelišila, přičemž autoři to přičítají skutečnosti, že všechny kočky v jejich vzorku byly stejného pohlaví (samci), stavu (vykastrovaní), věku a chované ve stejných podmínkách jednoho výzkumného zařízení, takže se jim dostalo stejné

péče. Vzorek však tvořilo pouze 8 jedinců, což považuji za velmi malý vzorek, abychom z něj mohli usuzovat na širší populaci.

Lee, Ryan a Kreiner (2007) se taktéž zaměřili na zkoumání osobnosti u kočky domácí. V jejich studii majitelé koček ohodnotili své mazlíčky pomocí 12položkového seznamu osobnostních rysů, který vyvinuli Wahlgren a Lester (2003). Avšak tento měřící nástroj byl vyvinut pro hodnocení osobnosti u psů. Považuji proto za možné, že jeho validita u koček může být nižší.

V Polsku Kaleta a jeho kolegové (2016) provedli studii založenou na internetovém 46položkovém dotazníku, který majitelé koček vyplnili pro své čtyřnohé mazlíčky. Na základě získaných dat autoři identifikovali pět dimenzí osobnosti u kočky domácí: otevřenost, klidnost, přívětivost k ostatním kočkám, aktivnost a přítulnost k člověku.

Dalším, kdo si kladl za cíl vyvinout seznam adjektiv pro měření behaviorálních rysů kočky domácí, byla Bennett a její kolegové (2017). Jejich dotazník složený z adjektiv popisujících určité osobnostní rysy se podobá pětifaktorovému modelu používanému pro měření osobnostních rysů u člověka (McCrae a John, 1992) a osobnostnímu dotazníku pro psy (Ley et al., 2008). Bennett a její kolegové (2017) pomocí dotazníku vyplněného majiteli koček odhalili šest dimenzí osobnosti u kočky domácí: hravost, nervozitu, přívětivost, dominanci, vyžadování pozornosti a důvěřivost. Dotazník se skládá ze 71 položek a označuje se jako DCPI-e1 („Domestic Cat Personality Inventory – edition 1“).

Jeden z největších výzkumů behaviorálního profilu kočky domácí provedla Litchfield a její kolegové (2017). Vzorek tvořilo 2 802 koček žijících v domácnostech v Jižní Austrálii a na Novém Zélandě. Majitelé koček pomocí internetového dotazníku ohodnotili svou kočku/y z hlediska 52 osobnostních rysů. Pomocí faktorové analýzy bylo identifikováno pět faktorů a to neuroticismus, dominance, impulzivita, přívětivost a extraverze. Avšak jako nedostatek této studie hodnotím například to, že ačkoli řada otázek přímo cílí na majitele koček, studie se mohli zúčastnit i jedinci, kteří žádnou kočku nemají, přičemž tyto osoby byly následně vyřazeny ze statistické analýzy. Ve studii mi chybí zdůvodnění takového výběru respondentů. Za další nedostatek této studie, který nebyl reflektován samotnými autory, považuji skutečnost, že autoři neuvádí, zda kočky z jejich vzorku byly vykastrované nebo ne.

Rok 2017 byl bohatý na publikování takto orientovaných výzkumů. Ha a Ha (2017) využili a rozšířili metodu subjektivního hodnocení osobnostních rysů kočky domácí, kterou vyvinuli Feaver, Mendl a Bateson (1986). Každý z respondentů (majitelů koček) hodnotil svou kočku z hlediska 18 rysů chování. Pomocí faktorové analýzy následně autoři

identifikovali pět osobnostních dimenzí: společenskost vůči kočkám, aktivnost, nespolečenskost vůči člověku, agresivitu vůči člověku a hlasitost. Avšak jako nedostatek této studie hodnotím skutečnost, že autoři v názvu článku uvádí, že odhalili šest faktorů, ale popsaných jich je pouze pět, což je pro čtenáře matoucí.

Jak je vidět, v posledních několika letech se zájem o tuto oblast zvýšil, a to zejména o výzkumy využívající subjektivní hodnocení získaná od majitelů (chovatelů) koček. Avšak jak už jsem naznačila, srovnání studií ztěžuje skutečnost, že výzkumníci užívají různé metody a pojmosloví a identifují tak i různé osobnostní faktory. Souhlasím proto s Carter a jejími kolegy (2013), kteří navrhují, aby se v budoucnu výzkumníci pokusili sjednotit metody i pojmosloví, abychom výzkumy mezi sebou mohli lépe porovnat.

Faktory působící na utváření behaviorálního profilu kočky domácí

Až do konce 20. století panoval všeobecný názor, že každé zvíře určitého věku, postavení v sociální hierarchii a pohlaví se chová určitým způsobem (Feaver, Mendl a Bateson, 1986). Ale ve světle současných poznatků se zdá, že tento názor byl chybný (McCune, 1995; Wielebnowski, 1999). Nyní se má za to, že variabilita chování se neobjevuje pouze napříč různými živočišnými druhy, ale panuje také mezi jedinci konkrétního druhu (Manteca a Deag, 1993).

Jak název kapitoly napovídá, budu se v následujících podkapitolách věnovat faktorům, které mohou ovlivnit osobnost jedince a mohou být příčinou variability chování kočky domácí. Jak se lze dočíst v dostupné literatuře na toto téma, takových faktorů může být celá řada a není vyloučeno, že řada dalších faktorů teprve čeká na své odhalení (Bennett, 2017).

Genetika

Podle De Wintera (2018) se jedinec svou genetickou strukturou liší od ostatních jedinců, a to pravděpodobně přispívá k behaviorálním rozdílům v rámci dané populace. Avšak dle Lewejohann, Zipser a Sachser (2011) se i geneticky identičtí jedinci mohou svou osobností lišit jeden od druhého, a to díky vývojovým rozdílům.

Na význam genetických faktorů poukazuje například studie Turnera a jeho kolegů (1986), která probíhala v Cambridge a v Curychu. V obou zařízeních se zjišťovalo, zda

existuje korelace mezi tím, jak jsou matka a její koťata přátelská k lidem. V Cambridge se žádná korelace neprokázala, avšak v Curychu se projevila signifikantní korelace mezi přátelskostí matky a přátelskostí jejích potomků k lidem. Autoři tyto rozporuplné výsledky přičítají skutečnosti, že v Cambridge byly některé z matek vzájemně příbuzné, kdežto v Curychu příbuzné nebyly. Autoři se však rozhodli otestovat také vztah mezi přátelskostí otců a jejich koťat vůči lidem. Výsledky v Cambridgi prokázaly pozitivní korelaci mezi přátelským chováním otců a jejich potomků (šlo o stejná koťata jako v první části experimentu), přestože se kocouři se svými potomky nikdy nesetkali. V Curychu byl tento postup zopakován, avšak tento efekt byl slabší.

Teorii o genetickém vlivu otců na přátelskost koťat podporují také další studie, kde kocouři popisovaní jako „přátelští" obvykle zplodí „přátelské" potomky a to navzdory skutečnosti, že se otec se svým potomkem nikdy nesetkal (Reisner et al., 1994; McCune, 1995). Turner ve svém novějším článku (2017) nabádá k opatrnosti s tvrzením, že existuje „gen pro přátelskost", ale spíše má za to, že existuje korelace mezi genetikou a přátelskostí.

Výsledky studie Raihani a jejích kolegů (2014) taktéž poukazují na možnou existenci určitých genetických predispozic pro osobnostní charakteristiky. Tito autoři zjistili, že rozdíly se objevují uvnitř jednoho vrhu koťat už ve stáří 5-6 dní a koťata ve stáří 3-4 týdnů už projevují relativně stabilní rozdíly v chování. Toto zjištění naznačuje, že rozdíly v osobnostních charakteristikách existují již v rané fázi vývoje. Avšak tato studie nezkoumá chování koťat před 5. dnem po narození z důvodu, aby nenarušila raný vztah kotěte s jeho matkou. Otázkou proto zůstává, zda tyto rozdíly mohou existovat již od narození.

Lowe a Bradshaw (2001) ve svém výzkumu došli k závěru, že koťata ze stejného vrhu si jsou v chování podobnější než koťata z různých vrhů. Navíc se ukázalo, že mnoho aspektů osobnosti u dané kočky zůstává v čase stabilní, jakmile je zvíře staré alespoň 4-5 měsíců. Avšak jak si ukážeme v další podkapitole, genetika není jediným faktorem, který může mít na osobnost vliv.

Socializace jedince během senzitivní periody

Jak už jsem uvedla v podkapitole o genetice, zdá se, že otec jedince může ovlivňovat přátelskost svých potomků (Turner et al., 1986; Reisner et al., 1994; McCune, 1995). Avšak matka může sehrát také určitou roli. Pokud je matka ustrašená nebo není zvyklá na člověka, může svá koťata po jejich narození skrývat a tím oddalovat jejich kontakt s člověkem. Pokud se tak stane a kotě se během senzitivní periody nedostane do kontaktu s člověkem, může být na socializaci jedince už pozdě (Turner, 1995). Jak Turner (2017) upozorňuje ve svém pozdějším článku, vliv matky na chování jejích koťat může být buď genetický, modifikační či obojí.

Na konci 20. století byla většina variability v behaviorálních projevech kočky domácí ve vztahu k člověku dávána do souvislosti s její ranou zkušeností a zejména socializací (McCune, 1995). Definic socializace existuje celá řada. Jedna z definic popisuje socializaci u zvířat jako proces přípravy psa nebo kočky na to, aby si užívali interakce a cítili se příjemně ve společnosti jiných zvířat a lidí, a to na různých místech a při různých aktivitách, přičemž by tato socializace měla ideálně začít během tzv. senzitivní periody, což je u koček období, kdy jsou staré 3-9 týdnů (www.avma.org).

Podle McCune (1995) je socializace nejdůležitější právě do 9. týdne věku a výsledky tohoto procesu zvyšují ochotu kotěte pozitivně interagovat s člověkem, nechat se chovat v náručí a tento jev přetrvává do dospělosti. To, jak s kočkou v této senzitivní periodě zacházíme, ovlivňuje interakce s lidmi v jejím pozdějším životě.

Na důležitost senzitivní periody poukazuje také výzkum Casey a Bradshaw (2008), kteří zkoumali vliv socializační fáze na chování koťat. Výsledky poukazují na to, že jedinci, kterým se v socializační fázi (tj. ve věku 2-9 týdnů) dostávalo více hlazení, vykazovali menší strach z lidí.

K podobným závěrům došla i Collard (1967), jež zjistila, že koťata ve věku 5 týdnů, která vstupovala do interakce (tu představovalo hraní a mazlení) s více osobami, se signifikantně méně bála cizích osob než koťata, která interagovala pouze s jednou osobou nebo kontrolní skupina, která nevstupovala do interakce s žádnou osobou.

Ve shodě s výše uvedenými výsledky je i studie McCune (1995), která zjistila, že kočky ve věku 1 roku, které byly socializováné nebo měly otce přívětivého k lidem, rychleji přistupovaly, dotýkaly se a třely se o člověka a obecně také byly zvědavější vůči neznámým objektům a lidem.

Pohlavní rozdíly

Pohlavní rozdíly v osobnostní struktuře můžeme najít u řady druhů včetně člověka. Výzkumy pětifaktorového modelu u člověka ukázaly, že ženy obvykle dosahují vyššího skóre v neuroticismu a přívětivosti než muži (např. Costa, Terracciano a McCrae 2001). K podobným závěrům došli Lynn a Martin (1997), jejichž výsledky poukazují na to, že ženy obecně dosadují vyššího skóre v neuroticismu než muži a muži zase dosahují vyššího skóre v extraverzi než ženy.

U kočky domácí se například ukázaly mezipohlavní rozdíly v hravosti. Barrett a Bateson (1978) došli k zjištění, že u koťat ve věku 8-12 týdnů si s různými objekty hrají častěji samci než samice. Caro (1981) došel k podobným závěrům, když zjistil, že z koťat ve věku 12-16 týdnů častěji iniciují společenskou hru samci než samice. Na základě těchto výsledků se zdá, že u koťat jsou hravější samci, otázkou však je, zda tyto rozdíly přetrvávají i v dospělosti.

Pokud jde o vztahy mezi kočkami v jedné domácnosti, Barry a Crowell-Davis (1999) ve své studii nezjistily žádné signifikantní rozdíly v agresivitě či přítulnosti k dalším kočkám v domácnosti, které by byly založené na pohlavních rozdílech mezi samci a samicemi.

Co se týče přístupu k lidem, Kaleta a jeho kolegové (2016) ve své studii zjistili, že samice byly agresivnější vůči cizím osobám než samci, což byl jediný zjištěný rozdíl mezi samci a samicemi v jejich studii. Ve výzkumu Kotrschala a kolegů (2014) výsledky naznačují, že kocouři jsou více expresivní, co se týče chování než samice, a to navzdory skutečnosti, že většina koček v experimentu byla vykastrovaná. Samci byli komunikativnější a se svým majitelem více interagovali.

Z uvedených výzkumů je patrné, že by si tato problematika zasloužila větší pozornost výzkumníků, neboť studií je poměrně málo. Avšak zdá se, že určitou roli může sehrát také věk kočky. Tomu se budu věnovat v následující podkapitole.

Věk

Co se týče věku, výsledky výzkumu provedeného Bennett a jejím týmem (2017) odhalily, že mladší kočky jsou vnímány jako energičtější, hravější, rychlejší nebo zvědavější než starší jedinci. Zároveň se starší kočky ukázaly jako méně důvěřivé, což byl faktor sycený takovými rysy, jako jsou neohrabanost, důvěřivost nebo zmatenost.

Mimo to se zdá, že s tím, jak kočky stárnou, jsou méně přátelské k cizím osobám a stejně tak k ostatním kočkám. Obecně se starší jedinci k ostatním kočkám chovají agresivněji, jsou méně aktivní a hůře reagují na nové podněty (např. změnu prostředí; Kaleta et al, 2016). Hypotézu, že starší kočky jsou hodnoceny jako méně společenské a zvědavé, potvrdil i výzkum Lee, Ryana a Kreinera (2007).

V rozporu s těmito výsledky je výzkum Ha a Ha (2017). V této studii se totiž ukázalo, že věk kočky neměl signifikantní vliv na žádnou proměnnou. Jako nedostatek tohoto výzkumu však vnímám skutečnost, že v podmínkách účasti chyběl horní limit pro věk kočky, přičemž kočky starší 10 let mohou trpět řadou onemocnění spojených s věkem, například artritidou, srdečním onemocněním a dalšími (www.purina.cz), které by mohly ovlivnit jejich behaviorální projevy.

Plemeno

Na začátku práce jsem věnovala krátký odstavec šlechtění jednotlivých plemen kočky domácí, přičemž v literatuře se můžeme setkat s výzkumy, které poukazují na to, že jednotlivá plemena se od sebe liší nejen v řadě fyzických, ale i behaviorálních charakteristikách.

Například Weinstein a Alexander (2010) porovnávali hodnocení získaná od majitelů siamských koček a kříženců různých kočičích plemen. Výsledky této studie ukazují, že siamské kočky byly hodnoceny jako zvědavější, více společenské, méně plaché a méně nevrlé. Křížení jedinci byli hodnoceni jako přátelštější, chytřejší a ochranářštější.

K poněkud odlišným výsledkům došli Kaleta a jeho kolegové (2016), jejichž výsledky naznačují, že zástupci čistokrevných kočičích plemen jsou plašší a více vokalizují než kříženci. Ovšem zde vidím možný problém v tom, že autoři porovnávali čistokrevná plemena obecně s kříženci, přičemž jednotlivá čistokrevná plemena by se v určitých behaviorálních charakteristikách od sebe mohla taktéž lišit.

Venkovní versus bytové kočky

Mohlo by se zdát, že takové životní podmínky jako je přístup jedince ven, nebudou hrát roli, pokud jde o behaviorální profil kočky domácí. Avšak výzkum Strickler a Shull (2014) poukazál na to, že čím více času jedinec tráví venku, tím se zvyšuje množství nežádoucího chování, přičemž 50 % tohoto chování zahrnuje právě agresi vůči lidem.

V kontrastu s těmito výsledky je výzkum Stelow, Bain a Kasse (2016), kteří nezjistili žádný signifikantní efekt přístupu jedince ven na agresi vůči lidem či sociabilitu vůči nim. Podobně výsledky výzkumu Mertens (1991) poukazují na to, že to, zda má kočka přístup ven nebo ne, má jen zanedbatelný vliv na kvalitu vztahu mezi majitelem a jeho kočkou.

Za těmito rozporuplnými výsledky může stát celá řada faktorů. Můžeme uvažovat například o tom, že kočky chované výhradně v bytě/domě mohou být více vázané ke svému majiteli nebo lépe socializované, pokud jsou takto chovány již od kotětě. Tuto teorii by potvrzoval i výzkum Stammbach a Turnera (1999), v němž se ukázalo, že kočky, které nemají přístup ven, mají tendenci více interagovat se svým majitelem a jsou k němu také více vázané než jedinci, kteří mají přístup ven. Považuji tedy za vhodné se v budoucnu zaměřit i na tuto proměnnou.

Další faktory

Obecně můžeme předpokládat, že za behaviorálními projevy domácích zvířat může stát celá řada faktorů. U kočky domácí se mimo jiné ukázal také vliv informovanosti jejího majitele (Gazzano et al., 2015). Výsledky této studie podporují hypotézu založenou na tom, že pokud veterináři poskytnou majitelům koček rady ohledně toho, jak by měli přistupovat ke své kočce a k výchově koťat, vede to k lepší informovanosti majitelů a také k nižšímu výskytu chování, které je u koček obvykle považováno za nežádoucí. Do této kategorie můžeme zařadit i agresivitu vůči jedincům vlastního druhu nebo vůči člověku.

Výzkum provedený Ha a Ha (2017) také poukázal na spojitost mezi délkou soužití majitele a jeho kočky a dimenzemi jako je společenskost vůči kočkám a aktivnost. Čím delší je délka soužití dvojice, tím se snižuje skóre kočky v dimenzi společenskost vůči jiným kočkám a zároveň se snižuje také její skóre v dimezi aktivnost. Autoři tento jev vysvětlují tak, že kočky, které jsou v novém prostředí (tzn. délka jejich soužití s jejich majitelem je kratší v porovnání s ostatními kočkami), se více věnují aktivitám, při nichž objevují prostředí kolem sebe. Avšak autoři studie také upozorňují, že někdy může být

tento jev zaměňován s věkem, ačkoli jejich studie neukázala žádný signifikantní vliv věku na jakoukoli ze zkoumaných dimenzí.

Nejenom informovanost a délka soužití s majitelem, ale také přítomnost dalších koček v domácnosti, může mít vliv na behaviorální profil daného jedince. Podle výzkumu Ha a Ha (2017) v domácnostech, kde žije více koček, skórují tyto malé šelmy výše v dimenzi společenskost vůči jiným kočkám. Behaviorální profil kočky může však ovlivňovat také délka soužití s ostatními kočkami v domácnosti. Například Barry a Crowell-Davis (1999) zjistily, že počet incidentů agrese mezi kočkami se snižuje s tím, jak dlouho žijí spolu.

Určitou roli při utváření osobnosti může sehrát také prostředí, v němž se jedinec nachází. Durr a Smith (1997) zjistili, že struktura kočičí smečky je závislá na individuálních charakteristikách jednotlivých koček ve skupině, což naznačuje, že individuální rozdíly mezi kočkami mohou být ovlivněny specifickými sociálními vztahy a potenciálně také vztahem s člověkem. K podobnému závěru došli také Bergmüller a Taborsky (2010), podle nichž vnitrodruhová interakce může být důležitým faktorem přispívajícím ke zvýšení a udržení konzistentních individuálních odchylek.

Další proměnné, které mohou behaviorální profil zvířat ovlivňovat, mohou být například parazité. Ti ovlivňují změny v chování populace jedinců, na kterých parazitují (Barber a Dingemanse, 2010; Kortet, Hedrick a Vainikka, 2010). Dalšími faktory spojeným s prostředím jsou riziko predace (Dall, Houston a McNamara, 2004), dostupnost potravy a místo jejího výskytu (Luttbeg a Sih, 2010; Sih a Bell, 2008, Wolf a Weissing, 2010). Avšak některé tyto faktory se mohou uplatňovat spíše u toulavých koček a nikoli u domácích mazlíčků.

Wolf a jeho kolegové (2007) uvádí, že individuální rozdíly v chování během života jedince mohou odrážet také jeho životní historii. Pokud jde o změny v chování jedinců, někteří výzkumníci přisuzují velký význam rychlosti růstu a metabolismu (Biro a Stamps, 2008; Careau et al., 2008) nebo nabytým zkušenostem (Stamps a Groothuis, 2010).

V jedné z posledních studií De Winter (2018) shrnul dosud odhalené faktory, které mohou způsobovat to, že se jedinci od sebe liší v chování. Za tyto příčiny považuje jednak genetické faktory, vývoj organismu, jeho ekologii a sociální kontext.

Avšak můžeme usuzovat na to, že roli v procesu utváření osobnosti mohou hrát i dosud neidentifikované faktory a je třeba dalšího výzkumu. Jeden z těchto faktorů by mohla představovat i kastrace. Dosud jsem nenalezla žádný výzkum, který by se přímo zaměřoval na osobnostní rozdíly mezi vykastrovanými a nevykastrovanými kočkami.

Důvodem může být to, že v posledních letech je na vzestupu subjektivní hodnocení osobnosti kočkovitých šelem majitelem (v domácnosti) či ošetřovatelem (např. v útulku) a většina těchto koček je vykastrovaná, proto i vzorky studií povětšinou tvoří vykastrované kočky.

I když se nám pravděpodobně dosud nepodařilo identifikovat veškeré faktory, které mohou rozdíly v chování u kočky domácí vyvolávat, současné poznatky nám přináší mnohé výhody, které si nyní představíme.

Praktické využití hodnocení behaviorálního profilu kočky domácí

Weinstein, Capitanio a Gosling (2008) zdůrazňují tři hlavní hlediska, proč může být užitečné znát osobnost u zvířat. Těmito hledisky jsou behaviorální ekologie, výzkum zvířecího modelu osobnosti a praktické využití poznatků, které získáme o osobnosti zvířat. Nyní se podrobněji zaměřím na tato jednotlivá hlediska.

Jak shrnují Gosling a Harley (2009) z pohledu behaviorální ekologie je koncept osobnosti u zvířat pevně spojený s existencí individuálních rozdílů v chování. To znamená, že o osobnostním rysu můžeme mluvit pouze tehdy, pokud se jedinci mezi sebou liší v míře jeho exprese. Pokud by jedinci určitého druhu dosahovali stejné úrovně určitého rysu, pak by tento rys byl pokládán za charakteristiku náležicí celému druhu a nikoli osobnostní rys.

A právě nutnost existence individuálních odlišností vyvolává v kontextu evolučního procesu teoretické problémy, neboť selekce se zaměřuje na redukci či eliminaci rozdílů. Selekce někdy eliminuje jedince, kteří jsou průměrní a jindy ty, kteří se v určitém aspektu vymykají průměru. Pro organismy je tedy evolučně výhodné se od sebe lišit, neboť vždy tu budou tací, kteří budou v evolučním procesu zvýhodněni (Flegr, 2007). Pokud je selekční tlak působící na určitý rys slabý nebo zcela chybí, má se za to, že genetický drift vede k fixaci alel. Navíc když je selekce buď direktivní nebo disruptivní, jsou upřednostňovány určité alely a výsledkem je to, že genetická variace se snižuje nebo mizí (Fisher, 1930).

Domestikovaná zvířata jsou obvykle intenzivně selektována pro ty rysy, které pro ně představují výhodu a můžeme čekat, že se u těchto rysů bude projevovat menší variabilita. Na druhou stranu rysy, které svým nositelům přinášejí jen malý užitek, a pro něž patrně nebyli selektováni, se pravděpodobně objevují ve značné variabilitě (Phillips, 2002). Podrobně se evoluční perspektivou osobnosti u zvířat zabývají Van Oers a Sinn (2013).

Podle Weinstein, Capitania a Goslinga (2008) nám porozumění osobnostní struktury u daného živočišného druhu pomáhá pochopit, jak se jednotliví příslušníci tohoto druhu vypořádávají s problémy, kterým musí čelit. Všichni živí tvorové se musí vypořádat s určitými úkoly, aby přežili a rozmnožili se, přičemž mezi takové úkoly patří získání potravy, ochrana před predátory nebo hledání reprodukčního partnera/ky. A individuální rozdíly v osobnosti vedou jedince k tomu, aby tyto úkoly řešily různými způsoby a někteří jsou úspěšnější než jiní.

Druhým hlediskem podle Weinstein, Capitania a Goslinga (2008) je výzkum „zvířecího modelu“, který výzkumníkům umožňuje větší experimentální kontrolu a to jak

environmentálních, tak genetických faktorů a stejně tak možnost manipulovat nezávislými proměnnými a posouzení závislých proměnných.

A do třetice, výzkumy osobnosti u zvířat s sebou přináší benefit v podobě praktického využití získaných poznatků (Weinstein, Capitanio a Gosling, 2008). Předchozí výzkumy prováděné na kočkovitých šelmách žijících v zajetí vedly k diskusím o využití hodnocení behaviorálních profilů pro zlepšení životních podmínek pro zajatá zvířata. Jedním z těchto benefitů je, že díky studiu osobnosti u zvířat můžeme lépe odhadnout, kteří jedinci daného druhu si po osobnostní stránce budou lépe vyhovovat (Gartner a Weiss, 2013b). A tato zjištění můžeme aplikovat na širokou škálu druhů, které člověk chová v zajetí, kočku domácí nevyjímaje.

Další v literatuře hojně diskutovanou výhodou, kterou s sebou přináší výzkum osobnosti u zvířat, je pomoc při umístění útulkových zvířat do nových domovů. Pokud se nám podaří hodnotit osobnost koček pomocí spolehlivých metod (Feaver, Mendl a Bateson, 1986; Turner et al., 1986; Raihani et al., 2014), můžeme lépe vyhodnotit situaci a útulkové (i jiné) kočky umístit do domácností, které jsou pro ně vhodnější než jiné. Na tomto principu je založen například kanadský program Meet Your Match (www.meetyourmatch.ontariospca.ca), kde osvojitel zodpoví otázky ohledně svého životního stylu a tyto odpovědi se následně porovnají s povahou vybrané kočky. Výsledkem těchto programů je zvýšení počtu adopcí, snížení návratnosti adoptovaných koček do útulků a nižší počty provedených euthanásií na kočkách (Weiss et al., 2015).

Stejně tak pokud lépe porozumíme osobnosti kočky domácí, můžeme dosáhnout i zdravějšího vztahu mezi kočkou a člověkem. Ačkoli výzkum Neidhart a Boyd (2002) naznačuje, že při výběru konkrétní kočky hraje hlavní roli její celkové vzezření, výsledky téhož výzkumu ukazují, že chovatelé koček uvádí jako nejčastější důvod ke spokojenosti se svým mazlíčkem právě osobnost kočky.

Zároveň také můžeme zlepšit životní podmínky zvířat a to tím, že přizpůsobíme výběh (nebo ohradu, domácnost apod.) osobnosti zvířete. Kočky domácí, jež dosahují vysokého skóre v neuroticismu (plachosti), mohou více trpět stresem, proto je vhodné pro ně vytvořit místa, kam se mohou ukrýt nebo jim zajistit přístup do tichých koutů domácnosti či jiného prostoru. Takový postup navrhuje například Wielebnowski (1999) v případě gepardů štíhlých (*Acinonyx jubatus*), kde je tento postup vhodný u jedinců dosahujících vysokého skóre v dimenzi, kterou můžeme nazvat „napjatost-strach“.

Podle Ellis a jejích kolegů (2013) mohou jedinci dosahující vysokého skóre v extraverzi, kterou sytí rysy jako je chytrý, zvědavý či vynalézavý, potřebovat více

stimulujících podnětů a komplexnější prostředí, aby se předešlo jejich znuděnosti. Pokud to možnosti majitele dovolí, takoví jedinci mohou těžit ze zvláštní místnosti, kde si mohou hrát, dalších hraček, ale také sociálních interakcí ať už s lidmi nebo jinými zvířaty (Bernstein a Friedmann, 2014).

Jak je patrné, výzkumy osobnosti u zvířat přináší jejich chovatelům či ošetřovatelům značné praktické využití, jež může mimo jiné přispět ke zlepšení jejich vzájemných vztahů.

Vztah mezi majitelem a jeho kočkou

Vztah mezi kočkou a člověkem můžeme popsat jako oboustranně prospěšný (Serpell a Paul, 2011). Člověk kočce poskytuje přístřeší a pravidelné krmení. Majitel své kočce může také pomoci s obranou jádra jejího domovského okrsku tím, že odhání jiné kočky. Některé své potřeby (např. hru) může navíc kočka uspokojit skrze sociální interakce se svým majitelem (Bradshaw et al., 2012).

Na druhou stranu majiteli kočky může tento vztah přinášet praktické výhody, co se týče regulace hlodavců. Avšak význam této potenciální výhody se v současnosti snižuje, a naopak mnozí chovatelé svou kočku pokládají za svého společníka. Kočky tak uspokojují naši potřebu starat se o někoho nebo potřebu blízkého kontaktu s jinou živou bytostí. A ačkoli by mnozí majitelé koček s tímto tvrzením nesouhlasili, obecně lze říci, že vztah těchto dvou subjektů není tak blízký jako vztah člověka se psem, zejména s ohledem na časové a emocionální investice do tohoto vztahu. Navzdory tomu oblíbenost kočky jakožto společníka člověka neustále vzrůstá (Bradshaw et al., 2012).

Ve výzkumu Mertens (1991) se ukázalo, že nejlepší vztahy, co se týče množství a reciprocity interakcí, mezi sebou mají dvojice žena a kočka, a naopak nejhorší vztahy panují mezi mládeží a kočkou. Avšak nejenom pohlaví či věk jednotlivých členů domácnosti může hrát roli, pokud jde o kvalitu vztahu, ale také charakteristiky celé rodiny např. velikost rodiny, počet koček žijících v domácnosti, kdy oba tyto faktory negativně korelují s kvalitou vztahu mezi chovatelem a kočkou.

Chování kočky domácí se také liší podle toho, zda jedinec danou osobu zná nebo ne. Adamelli a její kolegové (2005) došli k závěru, že kočky se chovají rozdílně, pokud jsou mezi osobami, které neznají, a to dokonce i tehdy, pokud je přítomen jejich majitel. Jedno z vysvělení by mohlo být to, že cizí osoba pro kočku může představovat stresující podnět.

Vzhledem k tomu, že vztah mezi kočkou a jejím majitelem není dosud příliš prozkoumaný, hlavním cílem této práce bude explorovat vztahy mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky. Proto v následující kapitole čtenářům představím výsledky výzkumů na toto téma.

Souvislost mezi osobností majitele a osobností jeho kočky

Srovnávání osobnostních rysů člověka a jeho domácího mazlíčka není ničím novým. Kupříkladu Gosling a Bonnenburg (1998) se zaměřili na šest druhů zvířat (psy, kočky, fretky, králíky, koně a ježky) a jejich majitele. Výzkumníci použili stejný dotazník jak pro hodnocení osobnostních rysů zvířete, tak pro sebehodnocení osobnostních rysů respondenta. Avšak užití tohoto měřícího nástroje považuji za sporné, neboť využít stejnou sadu otázek u sedmi živočišných druhů včetně člověka je dle mého názoru nevhodné.

Gosling a Bonnenburg (1998) však svůj krok obhajují tvrzením, že tímto způsobem lze jednotlivé živočišné druhy mezi sebou lépe porovnat. Avšak já osobně považuji některé rysy za neadekvátní pro použití u jiných druhů živočíchů. Například jedno z adkejktiv bylo „practical“, což lze do češtiny přeložit jako praktický či výkonný. Užití tohoto adjektiva ve vztahu ke zvířecím druhům jako je králík nebo ježek, je z mého pohledu příliš antropomorfické.

U kočky domácí, která mě zajímá v této práci, je takto orientovaných výzkumů poměrně málo. Například Weinstein a Alexander (2010) se ve svém výzkumu zaměřili na studenty Cameronské univerzity v americké Oklahomě, kteří hodnotili jak své vlastní osobnostní rysy, tak osobnostní rysy své kočky pomocí stejného 12položkového seznamu osobnostních rysů, který vyvinuli Wahlgren a Lester (2003). Weinstein a Alexander (2010) navíc porovnávali výsledky u dvou skupin – siamských koček a kříženců. Výsledky ukázaly pozitivní korelaci mezi tím, jak majitelé hodnotili sami sebe v charakteristikách jako je chytrý, emocionální a přátelský a stejnými charakteristikami, které hodnotili u své siamské kočky. Co se týče korelace mezi charakteristikami majitele a křížence, pozitivní vztah panoval u charakteristik jako je agresivní a emocionální. Stejně jako u výše zmíněné studie Goslinga a Bonnenburga (1998) považuji za limitující použitý nástroj pro měření osobnosti, neboť Weinstein a Alexander (2010) použili stejný dotazník pro oba dva srovnávané druhy.

Nejnovější studie, která se částečně zaměřuje také na souvislost mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky, pochází od Evans a jejích kolegů (2019). Jejich výsledky poukazují na pozitivní korelaci mezi impulzivitou majitele a týmž faktorem u jeho kočky. Dále se zjistilo, že dominance majitele pozitivně korelovala s dominancí, extraverzí, impulzivitou a neuroticismem jeho kočky. Naopak negativní korelace se projevila mezi přívětivostí majitele a dominancí a neuroticismem jeho kočky.

Morris, Gale a Howe (2002) navrhují, že za těmito výsledky může stát asortativní výběr zvířete majitelem, což znamená, že majitel si vybírá zvíře, které se mu v určitých

charakteristikách podobá. Jiným možným vysvětlením podle nich je, že majitel vidí chování své kočky zkresleně a hodnotí ji tak, aby se mu ve svých charakteristikách více podobala.

Jak je vidno, výzkumníci se dosud příliš nevěnovali možné spojitosti mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky. Cílem naší studie je proto přinést nové poznatky v této oblasti, čímž se dostávám k empirické části této diplomové práce.

EMPIRICKÁ ČÁST

Výzkumné otázky a cíle

Cílem této práce je zjistit, zda existuje spojitost mezi osobností majitele a behaviorálním profilem jeho kočky. V první fázi se proto zaměřím na identifikaci osobnostních faktorů u majitelů a identifikaci behaviorálních dimenzí u jejich koček. Výsledné faktory následně podrobím korelační analýze. Výzkumná otázka proto zní:

Korelují jednotlivé osobnostní faktory majitelů s jednotlivými behaviorálními dimenzemi jejich koček?

Na předchozích stránkách jsem se snažila čtenářům představit literaturu věnovanou výzkumům osobnosti u kočky domácí. S ohledem na nedostatek literatury věnované tomuto tématu jsem se rozhodla, že tato studie bude mít explorační charakter. Proto ve statistické analýze nebudu testovat konkrétní hypotézy, ale půjde pouze o exploraci vztahů mezi osobnostními faktory majitele a jeho kočky.

Dílčím cílem této práce je také otestovat, jak český překlad dotazníku BFI-2, tak otestovat použití dotazníku Feline Five Questionnaire, který měří behaviorální dimenze u kočky domácí a jenž jsem pro potřeby této práce přeložila do češtiny.

V další části práce představím čtenářům metodologii tohoto výzkumu a použité statistické metody, pomocí nichž chci nalézt odpověď na otázku, kterou jsem si právě položila.

Materiály a metody

Při výběru tématu této práce jsem se nechala inspirovat vlastními sympatiemi ke kočce domácí, neboť jsem sama majitelkou koček. Při rešerši literatury jsem navíc došla k závěru, že se kočkám domácím nevěnuje tolik pozornosti jako třeba psovi domácímu. Z těchto důvodů jsem se rozhodla ve své práci věnovat právě tomuto živočišnému druhu.

Protože hodnocení osobnosti u zvířat jejich ošetřovateli se ukázalo být konzistentní s přímým pozorováním (Pederson, King a Landau, 2005; Wielebnowski, 1999; Konečná et al., 2008), rozhodla jsem se vzhledem k povaze práce a možnostem, které jsem měla k dispozici, založit tento výzkum pouze na hodnocení pomocí dotazníku a nikoli na přímém pozorování.

Dotazník jsem distribuovala na Internetu, neboť tato možnost nabízí řadu výhod oproti papírové podobě. Na výhody Internetu při sbírání informací pro antrozoologické výzkumy poukazují například Gosling a Bonnenburg (1998). Ti hlavní výhodu spatřují v tom, že prostřednictvím internetových dotazníků lze sesbírat velké množství dat jak o zvířatech samotných, tak o jejich majitelích. Více k této metodě a jejímu užití při měření behaviorálního profilu zvířat jsem již uvedla v kapitole „Metody měření osobnosti u zvířat“.

Předtím než se budu věnovat statistické analýze sesbíraných dat, představím čtenářům v následujících podkapitolách, jaké byly podmínky účasti v této studii, jaké dotazníky jsem pro sběr dat použila a jaký vzorek respondentů jsem získala.

Podmínky účasti

Abych získala vzorek, který by byl co nejvíce homogenní, co se týče vybraných charakteristik, zvolila jsem jako kritéria pro účast v této studii následující podmínky: majitel kočky musel být starší 18 let, což souviselo s další podmínkou, kterou bylo, aby byl hlavním pečovatelem o kočku v dané domácnosti tj. aby s ní navštěvoval veterinu, krmil jí, hrál si s ní apod. Předpokládala jsem tak, že osoba starší 18 let je dostatečně způsobilá, aby se sama postarala o zajištění veškerých potřeb zvířete. Stejnou věkovou podmínku si kladli například Ha a Ha (2017) nebo Evans a její kolegové (2019).

Účast kočky v této studii byla podmíněna splněním několika kritérií, která nyní rozeberu. Po vzoru našich kolegů (Duffy, de Moura a Serpell, 2017) jsem se rozhodla do této studie zahrnout pouze dospělé jedince. Tímto krokem jsem chtěla zajistit, aby se výzkumu zúčastnily kočky, jejichž osobnost je už plně formovaná, což je podle výsledků

Lowe a Bradshaw (2001) alespoň u některých osobnostních charakteristik zhruba ve stáří 4-5 měsíců.

Avšak s ohledem na další zvolené podmínky účasti jsem se rozhodla stanovit následující věkový limit: kočka musela být starší než 1 rok (včetně) a mladší 10 let (včetně). Ačkoli neexistuje jednotná klasifikace toho, kdy je kočka považována za dospělou, co se týče tělesného vývoje, někdy bývá jako mezník mezi kotětem a dospělým jedincem uváděn věk 1 rok (www.thecathospital.com). Hranici 10 let jsem stanovila s ohledem na to, že od 11 let je kočka podle některých klasifikací označována jako senior (např. www.friendshipah.com) a mohou se u ní objevit některé projevy stárnutí, mezi něž patří například kognitivní dysfunkce (Shojai, 2018).

Další podmínku pro účast v naší studii představovala kastrace kočky. Kastrace u samic představuje odstranění vaječníků a popřípadě také odstranění dělohy. Kocourům se při tomto zákroku odstraňují varlata Mnohdy bývá jako následek kastrace uváděna změna v chování daného jedince. Veterináři uvádí například to, že vykastrované kočky jsou mazlivější, netoulají se, a navíc dochází také k potlačení značkování teritoria (www.purina.cz). Například výzkum Kalety a jeho kolegů (2016) ukázal, že kastrovaní jedinci se oproti nekastrovaným častěji vyhýbali konfliktům spojeným se získáním jídla či soupeřením o oblíbená místa s ostatními kočkami. Tyto výsledky naznačují, že mezi kastrovanými a nekastrovanými jedinci se mohou vyskytovat určité rozdíly v chování. Avšak limitem jejich výzkumu je podle mě nerovnoměrné zastoupení vykastrovaných (více než 90 %) a nevykastrovaných jedinců, kteří tvořili sledovaný vzorek.

Mimoto bylo podmínkou, aby kočka žila se svým majitelem alespoň 6 měsíců. Tuto podmínku jsem stanovila z důvodu, aby majitel dobře znal její chování v různých situacích a kontextech. Stejnou podmínku si ve svém výzkumu kladli například Ha a Ha (2017).

Poslední podmínkou účasti v této studii bylo, aby majitel danou kočku choval jako domácího mazlíčka a nikoli jako tzv. myšilovku, kterou pouze přikrmuje a využívá ji pro eliminaci hlodavců, kteří se zdržují v okolí jeho obydlí. Takový vztah považuji za nedostatečně blízký, a tudíž nevhodný pro zkoumání možného vlivu osobnosti jednoho subjektu na osobnostní rysy druhého subjektu.

Ačkoli byly tyto podmínky uvedené v náborovém letáčku (viz příloha č. 1) a dotazník samotný jsem nastavila tak, aby byl při nesplnění některé podmínky respondent vyloučen, rozhodla jsem se v dotazníku využít také kontrolní otázky, které měly odhalit, zda nám respondent nezalhal a podmínky skutečně splňuje.

Dotazník

Sběr dat probíhal od prosince 2017 do března 2018. Data jsem získala pomocí internetového dotazníku, který vyplnili majitelé koček a jenž byl umístěn na platformě Click4survey (www.click4survey.cz). Každý respondent mohl dotazník vyplnit až pro 3 kočky. Čas, který zabralo vyplnění dotazníku se odvíjel od toho, pro kolik koček respondent dotazník vyplňoval. Délka vyplnění dotazníku pro jednu kočku byla přibližně 20 minut a s každou další kočkou se čas potřebný pro vyplnění dotazníku prodloužil přibližně o 10 minut.

Dotazník, který je součástí této diplomové práce, měl čtyři části. V první části respondenti odpovídali na demografické otázky a otázky ohledně soužití s danou kočkou. Druhou část tvořil dotazník BFI-2, který je zaměřený na osobnost respondenta. Ve třetí části jsem se dotazovala na obecné informace o dané kočce a na to navazovaly otázky ohledně chování, respektive behaviorálních problémů, které se u dané kočky vyskytují. V poslední části dotazníku respondenti vyplňovali dotazník Feline Five Questionnaire přeložený do češtiny (viz příloha č. 2). Pomocí tohoto dotazníku měříme behaviorální profil dané kočky.

Vzhledem k tomu, že se osobností kočky domácí v České republice dosud nikdo nezabýval, rozhodla jsem se sesbírat více informací, než využiji pro potřeby své diplomové práce. Sesbíraná data tak mohou být v budoucnu využita v navazujících výzkumech. Ve vztahu ke stanovené výzkumné otázce mě však bude zajímat pouze osobnostní dotazník majitele a dotazník behaviorálního profilu jeho kočky, které následně blíže představím.

BFI-2

Osobnost člověka jsem zjišťovala pomocí dotazníku BFI-2 (zkratka pro anglické „Big Five Inventory“; Soto a John, 2017). Tento dotazník měří pět dimenzí osobnosti: extraverzi, přívětivost, otevřenost vůči zkušenosti, neuroticismus a svědomitost.

Dotazník BFI-2 má vyvážit některé nedostatky předchozí verze zvané BFI-44 (John, Donahue a Kentle, 1991; John, Naumann a Soto, 2008) a oproti této verzi je rozšířený o 16 dalších položek. Dotazník tak má celkem 60 otázek. V době sběru dat teprve probíhala validizace českého překladu této metody.

Jako jedni z prvních výzkumníků u nás jsme využili český překlad BFI-2, proto v něm respondenti zodpovídali 62 otázek místo 60, které jsou v jeho originální verzi (Soto a John, 2017). Poslední dvě položky byly alternativami k jiným položkám dotazníku

(položka 61 je alternativou položky 22 a položka 62 je alternativou položky 19). Paralelně ke sběru našich dat autoři českého překladu zanalyzovali první data, na jejichž základě se rozhodli vyloučit poslední dvě položky. Proto jem je ani já nezahrnula do statistické analýzy.

Každá položka dotazníku představuje krátkou větu či slovní spojení, které se řadí k jedné z pěti dimenzí osobnosti člověka. Základem každé položky je adjektivum, které je dále zasazeno do kontextu. Užití adjektiv s sebou nese výhody jako je stručnost, výstižnost a jednoduchost a zároveň další informace specifikují otázku tak, aby nedocházelo ke špatnému pochopení ze strany respondentů (Hřebíčková et al., 2016).

Respondenti hodnotili každou položku na 5bodové škále, kde 1 = zcela nesouhlasím a 5 = zcela souhlasím. Dotazník byl uvozen větou „Jsem někdo, kdo…" a následovaly jednotlivé položky inventáře.

Feline Five Questionnaire

Behaviorální profil kočky domácí jsem měřila pomocí dotazníku Feline Five Questionnaire, který jsem převzala od Litchfield a jejích kolegů (2017). Dotazník obsahuje 52 položek, na něž odpovídá majitel kočky. Litchfield a její kolegové (2017) adaptovali dotazník z dřívějších výzkumů kočkovitých šelem (Feaver, Mendl a Bateson, 1986; Wielebnowski, 1999; Gartner a Powell, 2012) a šimpanzů (Weiss et al., 2009).

Originál dotazníku je v anglickém jazyce, a abych jej mohla využít pro můj výzkum, musela jsem jej přeložit do češtiny. Překlad jednotlivých položek jsem konzultovala s vedoucí mé diplomové práce, Mgr. Lindou Hroníkovou, Ph.D.. Následně jsme překlad distribuovaly mezi majitele koček z řad našich známých a na základě jejich komentářů jsme překlad jednotlivých položek upravily tak, aby všechny otázky byly co nejjednoznačnější. V další fázi jsme přeložený dotazník nechaly kolovat mezi studenty Etologie člověka na FHS, čímž jsme testovaly, zda se v překladu vyskytují určité nejasnosti nebo je respondentům srozumitelný. Abychom eliminovaly možnost, že některý z respondentů otázků špatně pochopí, jádro každé položky představuje určité adjektivum a v závorce následuje specifikace či zasazení do kontextu, stejně jako tomu bylo u Litchfield a jejích kolegů (2017).

Dotazník je uvozen následující větou: „ Jak často Vaše kočka vykazuje následující chování či osobnostní rys?". Poté následují jednotlivé položky dotazníku, které respondenti hodnotili na 7bodové škále (1 = „vůbec ne" a 7 = „pořád").

Poslední položka v dotazníku byla jako jediná otevřená otázka a zněla takto: „excentrický/á (vykazuje neobvyklé chování). Pokud Vaše kočka takové chování vykazuje, prosím, popište ho“. Ostatní otázky byly uzavřené. Vzhledem k tomu, že na tuto otázku nám odpovědělo málo respondentů, rozhodla jsem se ji z analýzy vyloučit, stejně jako tomu bylo ve studii Litchfield a jejích kolegů (2017).

Respondenti

Dotazník jsem šířila prostřednictvím osobních kontaktů, přes sociální síť Facebook a ve skupinách a na webových stránkách, které sdružují chovatele koček. Dotazník vyplnilo celkem 430 respondentů (410 žen a 20 mužů). Z těchto 430 respondentů nám 60 z nich vyplnilo dotazník pro dvě kočky a 9 respondentů vyplnilo dotazník pro tři kočky. Celkově jsme tak získali 499 dvojic ve složení majitel a jeho kočka.

Jak už jsem dříve zmínila, abych ověřila, že respondenti splňují podmínky účasti, zařadila jsem do dotazníku kontrolní otázky. Na základě kontrolních otázek jsem z analýzy musela vyloučit 11 dvojic, u kterých se ukázalo, že nesplňují některou z podmínek účasti ve studii. Dále jsem se s ohledem na zvolené statistické metody rozhodla ze vzorku vyloučit muže a zároveň každého respondenta zahrnout do analýz pouze jednou a to bez ohledu na to, zda dotazník vyplnil pro více než 1 kočku. Vzorek nakonec tvořilo 404 respondentek.

Průměrný věk respondentek byl 37 let (SD = 12,69), přičemž nejmladší respondentce bylo 18 let a nejstraší 71 let. Co se týče koček, ze 404 jedinců bylo 194 samců a 210 samic. Jejich průměrný věk byl 4 roky (SD= 2,59). Respondentům, kteří nám na sebe zanechali kontakt, byla nabídnuta odměna za účast ve výzkumu a to v podobě vzorků krmiva pro jejich kočky, které nám jako sponzorský dar poskytla společnost Royal Canin Czech & Slovak Republics s.r.o.

Analýza dat

Před samotnou analýzou dat jsem musela data očistit. Tuto operaci jsem provedla v Excelu. Vzhledem k tomu, že otázky ohledně osobnosti majitele i behaviorálního profilu jeho/její kočky, byly povinné, u všech respondentů, kteří výzkum dokončili, jsem měla kompletní datový soubor. Následně jsem celý datový soubor rozdělila do dvou částí, kdy jednu část tvořila osobnost majitele a druhou behaviorální profil jeho kočky.

Jak jsem již uvedla v kapitole „Respondenti“, data jsem očistila o respondenty, kteří nesplňovali podmínky pro účast v našem výzkumu. Dále jsem do vzorku zahrnula pouze ženy a u respondentů, kteří dotazník vyplnili pro více koček, jsem pro účely statistické analýzy ponechala pouze dotazník vyplněný pro první kočku, pro níž dotazník její majitelka vyplnila.

U BFI-2 jsem měla k dispozici klíč k vyhodnocení dotazníku. Na základě tohoto klíče jsem musela nejdříve přepólovat celkem 30 položek. Tuto operaci jsem provedla v Excelu, kde jsem následně vypočítala také průměrná skóre každého z respondentů pro 15 facetových subškál a 5 faktorů osobnosti (viz tabulka č.1). V době sespání této práce ještě nebyl stanoven překlad pro jednotlivé subškály, proto pro potřeby této práce uvádím svůj vlastní překlad jednotlivých škál.

Faktory byly následující: extraverze, přívětivost, svědomitost, neuroticismus a otevřenost vůči nové zkušenosti. Extraverzi sytily tyto subškály: sociabilita, asertivita, energičnost. Přívětivost sytily následující subškály: soucitnost, zdvořilost, důvěřivost. Subškály organizovanost, produktivita a zodpovědnost sytily faktor svědomitost. Neuroticismus sytily subškály označené jako úzkostnost, depresivita a emoční nestálost. Poslední faktor, otevřenost vůči zkušenosti, je sycen následujícími subškálami: intelektuální zvídavost, estetické cítění a představivost. Průměrné hodnoty pro jednotlivé faktory a subškály osobnosti každé z respondentek jsem zanesla do nové tabulky v Excelu, kde jsem s nimi dále pracovala.

Tab. č. 1: BFI-2 - Subškály a faktory	
SUBŠKÁLY	FAKTORY
Sociabilita	EXTRAVERZE
Asertivita	
Energičnost	
Soucitnost	PŘÍVĚTIVOST
Zdvořilost	
Důvěřivost	
Organizovanost	SVĚDOMITOST
Produktivita	
Zodpovědnost	
Úzkostnost	NEUROTICISMUS
Depresivita	
Emoční nestálost	
Intelektuální zvídavost	OTEVŘENOST VŮČI ZKUŠENOSTI
Estetické cítění	
Představivost	

Podle klíče k vyhodnocení dotazníku Feline Five Questionnaire od Litchfield a jejích kolegů (2017), který nám respondenti vyplnili pro svou kočku, jsem nejdříve vyřadila 4 položky z analýzy. Jednalo se o tyto položky: neovlivnitelný, individiualistický, umňoukaný a excentrický. Následně jsem dle klíče k vyhodnocení dotazníku přepólovala 16 položek dotazníku. Tuto operaci jsem opět provedla v Excelu, kde jsem následně vypočítala také průměrná skóre jednotlivých koček tak, jak je ohodnotily jejich majitelky. Na rozdíl od BFI-2 se zde nevyhodnocují subškály, ale pouze faktory – neuroticismus, extraverze, dominance, impulzivnost a přívětivost. Průměrná hodnocení jsem zanesla do tabulky, která obsahovala i průměrná skóre majitelek pro jednotlivé subškály a faktory jejich osobnosti. Tato tabulka taktéž obsahovala demografické údaje jak majitelky, tak její kočky (např. pohlaví, věk, délku společného soužití a další).

Následně jsem u faktorů a subškál osobnosti majitelek provedla analýzu normality rozložení pomocí Shapiro-Wilk testu a zároveň jsem data zkontrolovala vizuálně pomocí Q-Q grafů. Tento krok i všechny následující jsem provedla v programu IBM SPSS Statistics 21. Ukázalo se, že přibližně normální rozdělení mají pouze subškály úzkostnost, emoční nestálost a faktor extraverze. Pravostrannou šikmost vykazovaly pouze subškála depresivita a faktor neuroticismus. Ostatní faktory a subšákly vykazovaly levostrannou šikmost. Proto jsem provedla reverzní transformaci, avšak ukázalo se, že tento krok vedl pouze k tomu, že se změnila šikmost z levostranné na pravostrannou, proto jsem se rozhodla dále pracovat s původními (tj. netransformovanými) daty.

Jako další krok jsem analyzovala normalitu rozložení faktorů behaviorálního profilu kočky domácí. K tomu jsem taktéž užila Shapiro-Wilk test a vizuální kontrolu jsem provedla pomocí Q-Q grafů. Ukázalo se, že i tato data nemají normální rozdělení, proto jsem pro další analýzu zvolila neparametrické testy.

Abych následně určila, jak silný vztah panuje mezi sledovanými kvantitativními znaky, užila jsem korelační analýzu, konkrétně jsem zjišťovala Spearmanův korelační koeficient (*Spearman rank-correlation coefficient*), někdy též zvaný Spearmanovo rhó (*Spearman's rho*). Jde o neparametrický korelační koeficient, který je robustní vůči odlehlým hodnotám a obecně odchylkám od normality, protože stejně jako jiné neparametrické metody pracuje pouze s pořadím pozorovaných hodnot.

Spearmanův korelační koeficient (r_S) nabývá hodnot z intervalu od -1 do 1. Hodnot kolem 0 nabývá Spearmanův korelační koeficient tehdy, pokud mezi sledovanými veličinami není žádný vztah. Touto metodou jsem explorovala vztahy mezi proměnnými, které jsem pomocí dotazníku získala. Pokud je efekt malý, pak $r_s > 0,1$; pokud je efekt střední, pak $r_s > 0,3$ a pokud je efekt velký, pak $r_s > 0,5$ (Cohen, 1988).

Jako první krok jsem zjišťovala Spearmanův korelační koeficient mezi faktory osobnosti majitelek koček a jejich věkem a nejvyšším dosaženým vzděláním. U kočky domácí jsem pomocí této metody explorovala vztah mezi faktory behaviorálního profilu a jejich věkem.

Následně jsem se dostala ke stěžejnímu bodu práce, a to k exploraci vztahů mezi faktory osobnosti majitelky a faktory behaviorálního profilu její kočky. Kromě Spearmanova korelačního koeficientu jsem zde zjišťovala také koeficient determinace (r_S^2). Koeficient determinace vyjadřuje procentuální podíl z celkové variance, který vysvětluje vliv faktoru na sledovaný efekt. Vypočítáme jej jako druhou mocninu korelačního koeficientu, přičemž jsem jej dopočítala pomocí kalkulačky. Pokud jej chceme vyjádřit

v procentech, vynásobíme jej stem. Doporučené minimum velikosti efektu pro společenské vědy je $r_s^2 > 0,04$, za středně silný efekt považujeme $r_s^2 > 0,25$ a za silný efekt považujeme $r_s^2 > 0,64$ (Ferguson, 2009).

V kapitole „Výsledky“ uvádím výsledky jak včetně Spearmanova korelačního koeficientu, tak koeficientu determinace. Avšak v následné diskusi budou diskutovány pouze výsledky, které dosahují alespoň doporučeného minima pro velikost efektu dle Fergusona (2009).

Další krok představovalo určení konfidenčního intervalu (*confidence interval;* CI) pro jednotlivé faktory osobnosti majitelky a faktory behaviorálního profilu její kočky. Konfidenční interval pro daný parametr, někdy též označovaný interval spolehlivosti, představuje intervalový odhad určitého parametru s danou pravděpodobností. Konfidenční interval tvoří hodnoty, které test na dané hladině nezamítá. Na doporučení Cumminga (2014) jsem v této práci pracovala s 95CI, tj. intervalem, v němž s pravděpodobností 95 % leží skutečná hodnota veličiny odhadované na základě studia tohoto vzorku. Konfidenční interval uvádím v hranatých závorkách.

V následujícím kroku jsem zjišťovala také korelační koeficient pro subškály osobnosti majitelky a faktory behaviorálního profilu její kočky. Jelikož však šlo o vedlejší výsledky, zajímal mě zde pouze Spearmanův korelační koeficient a koeficient determinace.

Posledním krokem bylo vypočítat reliabilitu škál, jak pro faktory získané BFI-2, tak pro faktory získané prostřednictvím Feline Five Questionnaire. Jako nástroj pro měření reliability jsem užila metodu Cronbachovo alfa, pomocí níž jsem zjistila míru vnitřní konzistence jednotlivých škál a jejich reliabilitu. Cronbachovo alfa může nabývat hodnot od 0 do 1, přičemž hodnoty vyšší než 0,7 jsou považovány za znak vysoké konzistence a reliability (Hinkle, Wiersma a Jurs, 2003).

V této části práce jsem čtenářům chtěla představit metody, které jsem v této práci užila. V následující kapitole si už představíme výsledky, k nimž jsem pomocí těchto metod dospěla.

Výsledky

Nejdříve jsem se věnovala tomu, zda existuje korelace mezi vybranými demografickými ukazateli (konkrétně věkem majitelky a jejím nejvyšším dosaženým vzděláním) a některým z jejích osobnostních faktorů. Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2 – Výsledky korelace mezi věkem majitelky, jejím nejvyšším dosaženým vzděláním a jejími osobnostními faktory, kde r_s představuje Spearmanův korelační koeficient a Sig. představuje p-hodnotu

Osobnostní faktory		Věk	Nejvyšší dosažené vzdělání
Extraverze	r_s	,023	,035
	Sig.	,641	,486
Přívětivost	r_s	**,227**	,020
	Sig.	,000	,685
Svědomitost	r_s	**,252**	,084
	Sig.	,000	,091
Neuroticismus	r_s	**-,167**	-,097
	Sig.	,001	,051
Otevřenost	r_s	-,008	,095
	Sig.	,877	,056

Výsledky v tabulce č. 2 naznačují, že pozitivní korelace panuje mezi přívětivostí majitelky a jejím věkem ($r_s = 0{,}227$; $p < 0{,}01$; $r_s^2 = 0{,}052$). Dále se ukázala pozitivní korelace mezi svědomitostí majitelky a jejím věkem ($r_s = 0{,}252$; $p < 0{,}01$; $r_s^2 = 0{,}064$) a také negativní korelace mezi neuroticismem a věkem majitelky ($r_s = -0{,}167$; $p < 0{,}01$; $r_s^2 = 0{,}028$). Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a jednotlivými osobnostními faktory majitelky se neukázala žádná významná korelace.

Stejně tak jsem zjišťovala Spearmanův korelační koeficient pro faktory behaviorálního profilu kočky a její věk. Výsledky této korelace jsem zanesla do tabulky č. 3 na další straně.

Tabulka č. 3 – Výsledky korelace mezi věkem kočky a faktory jejího behaviorálního profilu, kde r_s představuje Spearmanův korelační koeficient a Sig. představuje p-hodnotu

Osobnostní faktory		Věk
Neuroticismus	r_s	,092
	Sig.	,064
Extraverze	r_s	**-,100**
	Sig.	,044
Dominance	r_s	**,120**
	Sig.	,016
Impulzivnost	r_s	-,069
	Sig.	,164
Přívětivost	r_s	**-,140**
	Sig.	,005

Výsledky z tabulky č. 3 naznačují, že extraverze negativně koreluje s věkem kočky (r_s = -0,100; $p < 0,05$; r_s^2 = 0,010). Dominance pozitivně koreluje s věkem kočky (r_s = 0,120; $p < 0,05$; r_s^2 = 0,014). Poslední faktor, přívětivost, negativně koreluje s věkem kočky (r_s = -0,140; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,020).

Následně jsem přešla k analýze stěžejní části práce. Za užití neparametrické korelace jsem získala korelační matici faktorů osobnosti majitelky a faktorů behaviorálního profilu kočky domácí. Výsledky jsem zanesla do tabulky č. 4 na následující straně.

Tabulka č. 4 – Výsledky korelační analýzy mezi osobnostními faktory majitelky (v řádcích) a faktory behaviorálního profilu její kočky (v sloupcích), kde r_s představuje korealční koeficient, Sig. představuje p-hodnotu a 95CI představuje 95% konfidenční interval

Faktory osobnosti majitelky	Faktory behaviorálního profilu kočky domácí				
	Extraverze	Přívětivost	Dominance	Neuroticismus	Impulzivnost
Extraverze					
r_s	,055	**,124**	-,025	**-,112**	-,068
Sig.	,269	,013	,621	,025	,174
95CI – lower	-,037	,021	-,135	-,214	-,158
upper	,143	,217	,092	-,003	,024
Přívětivost					
r_s	**,169**	**,203**	**-,155**	**-,150**	**-,211**
Sig.	,001	,000	,002	,002	,000
95CI – lower	,065	,095	-,249	-,242	-,298
upper	,263	,305	-,042	-,050	-,116
Svědomitost					
r_s	**,307**	**,168**	-,094	-,088	**-,228**
Sig.	,000	,001	,058	,077	,000
95CI – lower	,207	,073	-,193	-,181	-,317
upper	,400	,264	,001	,017	-,141
Neuroticismus					
r_s	**-,151**	**-,144**	**,101**	**,170**	**,158**
Sig.	,002	,004	,042	,001	,001
95CI – lower	-,256	-,235	,008	,077	,054
upper	-,035	-,047	,194	,258	,251
Otevřenost					
r_s	**,245**	**,188**	-,031	-,090	,016
Sig.	,000	,000	,535	,070	,745
95CI – lower	,149	,091	-,130	-,183	-,079
upper	,341	,282	,073	,012	,108

Jak je z tabulky číslo 4 patrné, jako jediná alespoň středně silná (tj. $r_s > 0.3$) se projevila korelace mezi svědomitostí majitelky a extraverzí její kočky ($r_s = 0,307$; [0,207; 0,400]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,094$), přičemž šlo o pozitivní korelaci.

Dále jsem zjistila, že slabý efekt panuje mezi dalšími proměnnými. Mezi ně patří pozitivní korelace mezi extraverzí majitelky a přívětivostí její kočky ($r_s = 0,124$; [0,021; 0,217]; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,015$). Extraverze majitelky dále negativně koreluje s neuroticismem kočky ($r_s = -0,112$; [-0,214; -0,003]; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,013$).

Přívětivost majitelky slabě koreluje se všemi faktory behaviorálního profilu její kočky. Přívětivost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí ($r_s = 0,169$; [0,065; 0,263]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,029$) a pozitivně koreluje také s přívětivostí kočky ($r_s = 0,203$; [0,095; 0,305]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,041$). Přívětivost majitelky negativně koreluje jednak s dominancí ($r_s = -0,155$; [-0,249; -0,042]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,024$); jednak s neuroticismem ($r_s = -0,150$; [-0,242; -0,050]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,023$) a do třetice také s impulzivností kočky ($r_s = -0,211$; [-0,298; -0,116]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,045$).

Kromě již zmíněné pozitivní korelace mezi svědomitostí majitelky a extraverzí její kočky výsledky poukazují také na pozitivní korelaci mezi svědomitostí majitelky a přívětivostí kočky ($r_s = 0,168$; [0,073; 0,264]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,028$). Na druhou stranu svědomitost majitelky negativně koreluje s impulzivností její kočky ($r_s = -0,228$; [-0,317; -0,141]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,052$).

Neuroticismus majitelky negativně koreluje jak s extraverzí ($r_s = -0,151$; [-0,256; -0,035]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,023$), tak s přívětivostí její kočky ($r_s = -0,144$; [-0,235; -0,047]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,021$). Naopak neuroticismus majitelky pozitivně koreluje s dominancí ($r_s = 0,101$; [0,008; 0,194]; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,010$), neuroticismem ($r_s = 0,170$; [0,077; 0,258]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,029$) a impulzivností kočky ($r_s = 0,158$; [0,054; 0,251]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,025$).

A poslední faktor, otevřenost majitelky vůči novým zkušenostem, pozitivně koreluje s extraverzí ($r_s = 0,245$; [0,149; 0,341]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,060$) a přívětivostí kočky ($r_s = 0,188$; [0,091; 0,282]; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,035$).

Dále mě zajímalo, zda existuje určitá korelace mezi konkrétními subškálami osobnosti majitelky a faktory behaviorálního profilu její kočky. Za využití neparametrické korelace jsem získala výslednou korelační matici těchto vedlejších výsledků, které jsem následně upravila do tabulky č. 5 na další straně.

Tabulka č. 5 - Výsledky korelační analýzy mezi subškálami osobnosti majitelky (v řádcích) a faktory behaviorálního profilu její kočky (v sloupcích), kde r_s představuje korealční koeficient a Sig. představuje p-hodnotu

Subškály osobnosti majitelky		Faktory behaviorálního profilu kočky domácí				
		Neuroticismus	Extraverze	Dominance	Impulzivnost	Přívětivost
Sociabilita	r_s	**-,113**	-,023	-,039	**-,117**	,097
	Sig.	,023	,644	,436	,018	,052
Asertivita	r_s	-,040	,082	,055	,021	,060
	Sig.	,428	,099	,267	,680	,230
Energičnost	r_s	-,093	**,115**	-,075	-,055	**,143**
	Sig.	,063	,021	,130	,266	,004
Soucitnost	r_s	-,084	**,161**	-,052	**-,184**	**,138**
	Sig.	,091	,001	,299	,000	,005
Zdvořilost	r_s	**-,145**	**,211**	**-,130**	**-,185**	**,191**
	Sig.	,003	,000	,009	,000	,000
Důvěra	r_s	**-,147**	,069	**-,152**	-,099	**,171**
	Sig.	,003	,169	,002	,047	,001
Organizovanost	r_s	-,041	**,220**	-,071	**-,206**	**,126**
	Sig.	,411	,000	,155	,000	,011
Produktivita	r_s	**-,113**	**,279**	**-,109**	**-,170**	**,163**
	Sig.	,023	,000	,028	,001	,001
Zodpovědnost	r_s	**-,108**	**,320**	-,084	**-,205**	**,145**
	Sig.	,030	,000	,093	,000	,003
Úzkostnost	r_s	**,155**	-,012	,039	,094	-,071
	Sig.	,002	,806	,439	,060	,153
Depresivita	r_s	**,182**	**-,137**	**,100**	**,101**	**-,184**
	Sig.	,000	,006	,044	,043	,000
Emoční nestálost	r_s	,098	**-,195**	**,116**	**,221**	**-,108**
	Sig.	,049	,000	,020	,000	,029
Intelektuální zvídavost	r_s	-,069	**,185**	-,026	,026	**,127**
	Sig.	,165	,000	,598	,607	,010
Estetické cítění	r_s	-,057	**,174**	-,049	,017	**,142**
	Sig.	,253	,000	,325	,729	,004
Představivost	r_s	-,065	**,208**	,030	-,028	**,162**
	Sig.	,190	,000	,544	,577	,001

Jak vidíme v tabulce č. 5, sociabilita majitelky negativně koreluje s neuroticismem (r_s = -0,113; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,013$) a impulzivností kočky (r_s = -0,117; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,014$). Mezi asertivitou majitelky a faktory behaviorálního profilu její kočky se neukázal ani jeden silnější vztah (tj. $r_s > 0,1$). Zato energičnost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí (r_s = 0,115; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,013$) a přívětivostí kočky (r_s = 0,143; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,020$).

Soucitnost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí (r_s = 0,161; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,026) a přívětivostí (r_s = 0,138; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,019) a negativně koreluje s impulzivností její kočky (r_s = -0,184; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,034$). Zdvořilost majitelky koreluje se všemi faktory behaviorálního profilu její kočky. Subškála zdvořilost negativně koreluje s neuroticismem (r_s = -0,145; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,021$), dominancí (r_s = -0,130; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,017$) a impulzivností kočky (r_s = -0,185; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,034$). Naopak zdvořilost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí (r_s = 0,211; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,045$) a přívětivostí její kočky (r_s = 0,191; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,036$). Subškála důvěra u majitelky negativně koreluje s neuroticismem (r_s = - 0,147; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,022$) a dominancí (r_s = -0,152; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,023), zatímco pozitivně koreluje s přívětivostí její kočky (r_s = 0,171; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,029$).

Organizovanost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí (r_s = 0,220; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,048$) a přívětivostí (r_s = 0,126; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,016$) a naopak negativně koreluje s impulzivností kočky (r_s = -0,206; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,042$). Produktivita majitelky pozitivně koreluje s faktory jako jsou extraverze (r_s = 0,279; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,078) a přívětivost (r_s = 0,163; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,027$) a naopak negativně koreluje s neuroticismem (r_s = -0,113; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,013$), dominancí (r_s = -0,109; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,012$) a impulzivností kočky (r_s = -0,170; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,029$). Zodpovědnost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí (r_s = 0,320; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,102$) a přívětivostí (r_s = 0,145; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,021$) a naopak negativně koreluje s neuroticismem (r_s = -0,108; $p < 0,05$; r_s^2 = 0,012) a impulzivností kočky (r_s = -0,205; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,042$).

Úzkostnost majitelky pozitivně koreluje s jediným faktorem behaviorálního profilu kočky a to s neuroticismem (r_s = 0,155; $p < 0,01$; $r_s^2 = 0,024$). Zato depresivita majitelky koreluje se všemi faktory behaviorálního profilu její kočky. O pozitivní korelaci jde s neuroticismem (r_s = 0,182; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,033), dominancí (r_s = 0,100; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,010$) a impulzivností kočky (r_s = 0,101; $p < 0,05$; $r_s^2 = 0,010$). Depresivita majitelky naopak negativně koreluje s extraverzí (r_s = -0,137; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,019) a přívětivostí kočky (r_s = -0,184; $p < 0,01$; r_s^2 = 0,034). Emoční nestálost majitelky pozitivně koreluje s dominancí (r_s = 0,116; $p < 0,05$; r_s^2 = 0,013) a impulzivností (r_s = 0,221; $p < 0,01$;

r_s^2 = 0,049) a naopak negativně koreluje s extraverzí (r_s = -0,195; p < 0,01; r_s^2 = 0,038) a přívětivostí kočky (r_s = -0,108; p < 0,05; r_s^2 = 0,012).

Intelektuální zvídavost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí (r_s = 0,185; p < 0,01; r_s^2 = 0,034) a přívětivostí kočky (r_s = 0,127; p = 0,01; r_s^2 = 0,016). Majitelčino estetické cítění také pozitivně koreluje s extraverzí (r_s = 0,174; p < 0,01; r_s^2 = 0,030) a přívětivostí její kočky (r_s = 0,142; p < 0,01; r_s^2 = 0,020). Představivost majitelky pozitivně koreluje s extraverzí kočky (r_s = 0,208; p < 0,01; r_s^2 = 0,043) a přívětivostí (r_s = 0,162; p < 0,01; r_s^2 = 0,026).

Dalším krokem byl výpočet Cronbachovo alfa, které představuje nástroj pro měření reliability dané škály. Cronbachovo alfa (α) jsem vypočítala pro všechny faktory osobnosti majitelky (tj. extraverzi, přívětivost, svědomitost, neuroticismus a otevřenost) – viz tabulka č. 6.

Tabulka č. 6 – Výsledky Cronbachovo alfa pro faktory českého překladu dotazníku BFI-2

Faktor BFI-2	Cronbachovo alfa	Počet položek
Extraverze	0,839	12
Přívětivost	0,799	12
Svědomitost	0,883	12
Neuroticismus	0,872	12
Otevřenost vůči zkušenosti	0,812	12

Jak můžeme z tabulky č. 6 vyčíst, pro faktor extraverze α = 0,839; pro faktor přívětivost α = 0,799; pro faktor svědomitost α = 0,883; pro faktor neuroticismus α = 0,872 a pro faktor otevřenost vůči zkušenosti α = 0,812.

Podle George a Mallery (2003) můžeme vnitřní konzistenci škály hodnotit následovně: hodnoty α > 0,9 představují výbornou, hodnoty α > 0,8 dobrou, α > 0,7 přijatelnou, α > 0,6 spornou, α > 0,5 slabou a α < 0,5 nepřijatelnou vnitřní konzistenci škály.

Jelikož jsem dotazník Feline Five Questionnaire překládala do češtiny, ověřovala jsem i reliabilitu jeho faktorů, kterými byly extraverze, přívětivost, dominance, neuroticismus a impulzivnost – viz tabulka č. 7.

Tabulka č. 7 – Výsledky Cronbachovo alfa pro faktory českého překladu dotazníku Feline Five Questionnaire

Faktor FFQ	Cronbachovo alfa	Počet položek
Extraverze	0,732	12
Přívětivost	0,709	8
Dominance	0,775	8
Neuroticismus	0,873	14
Impulzivnost	0,606	6

V tabulce č. 7 vidíme, že hodnoty Cronbachovo alfa pro jednotlivé faktory českého překladu dotazníku Feline Five Questionnaire jsou následující: pro faktor extraverze $\alpha = 0,732$; pro faktor přívětivost $\alpha = 0,709$; pro faktor dominance $\alpha = 0,775$; pro faktor neuroticimus $\alpha = 0,873$ a pro faktor impulzivnost $\alpha = 0,606$.

Protože hodnota Cronbachovo alfa u faktoru impulzivnost byla nižší než 0,7, vypočítala jsem také hodnoty Cronbachovo alfa, které bychom získali, pokud bychom jednotlivé položky, které sytí tento faktor, odstranili. Na výsledky tohoto kroku se můžete podívat do tabulky č. 8 na další straně.

Tabulka č. 8 – Výsledky Cronbachovo alfa po odstranění jednotlivých položek, které sytí faktor impulzivnost

Položka	Cronbachovo alfa po odstranění položky
Letargický	0,652
Roztěkaný	0,530
Náladový	0,546
Impulzivní	0,486
Nedbalý	0,552
Předvídatelný	0,589

Tabulka č. 8 nám ukazuje, že by se vnitřní konzistence faktoru impulzivnost zvýšila, pokud bychom odstranili položku „letargický“. Avšak ani po odstranění této položky bychom nedosáhli hodnoty $\alpha > 0,7$, proto jsem se rozhodla tuto položku ponechat. Kromě toho George a Mallery (2003) uvádí, že hodnoty $\alpha > 0,6$ jsou sice sporné, avšak nepředstavují závažný problém.

Diskuse

V této práci jsem se zaměřila na exploraci vztahů mezi osobností majitele (respektive majitelky) a behaviorálním profilem její kočky, přičemž majitelky vyplňovaly dotazník jak za sebe (self report), tak za svou kočku (other report). Jelikož cílem této práce bylo pouze explorovat tyto vztahy, nepoužila jsem regresní analýzu. Avšak do budoucna by bylo jistě zajímavé odhalit kauzalitu těchto vztahů. Jak už jsem uvedla v kapitole „Analýza dat", v této diskusi poskytnu interpretaci pouze těch výsledků, které dosahují alespoň doporučeného minima pro velikost efektu dle Fergusona (2009).

Vedle odpovědi na výzkumnou otázku, kterou jsem si v této práci položila, jsem také ověřovala, zda některý z vybraných demografických údajů respondentek koreluje s některým z jejich osobnostních rysů. Výsledky naznačují, že přívětivost a svědomitost majitelky pozitivně koreluje s jejím věkem, což je ve shodě s předchozím výzkumem, jenž provedli Kawamoto a jeho kolegové (2015). Zároveň výsledky této diplomové práce poukazují na negativní korelaci mezi věkem majitelky a neuroticismem, což je ve shodě s výsledky Srivastava a jeho kolegů (2003), jež došli k závěru, že neuroticismus u žen se s věkem snižuje.

Co se týče souvislosti mezi věkem kočky a jejími osobnostními rysy, výsledky poukazují na negativní korelaci mezi věkem kočky a jejím skóre v extraverzi. S faktorem extraverze u koček jsou podle Litchfield a jejích kolegů (2017) spojeny následující znaky: čilost, ostražitost, zvědavost, všetečnost a vynalézavost. Zdá se tak, že tento výsledek je ve shodě s výsledky Bennett (2017), která zjistila, že čím je kočka mladší, tím je energičtější, hravější a zvědavější.

Zjistili jsme také, že čím byla kočka starší, tím vyššího skóre dosahovala v dominanci. Faktor dominance sytí podle Litchfield a jejích kolegů (2017) například následující rysy: agresivita vůči jiným kočkám, dominance či vzdorovitost. Výsledky v této práci se tak do jisté míry shodují se závěry Kalety a jeho kolegů (2016), podle nichž se kočka s rostoucím věkem projevuje agresivněji.

Taktéž se v této diplomové práci ukázalo, že čím je kočka starší, tím nižšího skóre dosahuje ve faktoru přívětivost, což do určité míry odpovídá zjištěním Kalety a jeho kolegů (2016), kteří došli k závěru, že čím je kočka starší, tím méně přátelská je k ostatním kočkám.

Co se týče zodpovězení předložené výzkumné otázky, dle výsledků můžeme usuzovat na následující vztah: čím výše majitelka kočky skóruje ve faktoru svědomitost, tím výše hodnotí svou kočku ve faktoru extraverze a opačně řečeno kočky dosahující

vyššího skóre ve faktoru extraverze, mají majitelku, která dosahuje vyššího skóre ve faktoru svědomitost. Svědomitost u člověka je sycena těmito subškálami: organizovanost, produktivita a zodpovědnost.

Pokud se podíváme na konkrétní škály, které sytí svědomitost u člověka, výsledky naznačují, že čím výše majitelka kočky skóruje v subškále organizovanost, tím výše její kočka skóruje ve faktoru extraverze, a naopak řečeno kočky skórující výše ve faktoru extraverze mají majitelky, které skórují výše v subškále organizovanost.

Mimo jiné se ukázalo, že čím výše majitelka kočky skóruje v subškále organizovanost, tím nižšího skóre její kočka dosahuje ve faktoru impulzivnost. Stejně tak však můžeme říct, že čím vyššího skóre kočka dosahuje ve faktoru impulzivnost, tím méně organizované chování projevuje její majitelka.

Dále výsledky poukazují na to, že čím výše majitelka skóruje v subškále produktivita, tím vyššího skóre její kočka dosahuje ve faktoru extraverze, a naopak řečeno čím vyššího skóre kočka dosahuje ve faktoru extraverze, tím výše skóruje její majitelka v subškále produktivita.

Ukázalo se také, že čím výše majitelka skóruje v subškále zodpovědnost, tím výše hodnotí svou kočku ve faktoru extraverze a opačně řečeno, čím výše kočka skóruje ve faktoru extraverze, tím vyššího skóre její majitelka dosahuje v subškále zodpovědnost.

Z výsledků se zdá, že čím vyššího skóre majitelka kočky dosahuje ve faktoru svědomitost, tím méně impulzivní je její kočka a naopak, pokud kočka dosahuje vyššího skóre ve faktoru impulzivnost, tím méně svědomitou má majitelku. Zdá se, že největší roli v tomto vztahu hraje subškála zodpovědnost, neboť výsledky též naznačují, že čím výše majitelka skóruje v subškále zodpovědnost, tím níže její kočka skóruje v impulzivnosti a naopak, že méně impulzivnější kočky mají majitelky, které dosahují vyššího skóre v subškále zodpovědnost.

Dále můžeme usuzovat na to, že pokud majitelka kočky dosahuje vyššího skóre ve faktoru přívětivost, pak i její kočka je hodnocena výše ve faktoru přívětivost, a naopak pokud kočka dosahuje vyššího skóre ve faktoru přívětivost, pak i její majitelka ve stejném faktoru dosahuje vyššího skóre.

Ačkoli je obtížné tyto výsledky srovnávat s jinými obdobnými studiemi, neboť každá využívá jiné metody a pojmosloví, výsledky Weinsteina a Alexandera (2010) naznačují podobný vztah. V jejich studii se ukázalo, že čím vyššího skóre majitel dosáhnul ve faktoru přátelskost, tím vyššího skóre ve stejném faktoru dosáhla i jeho kočka. I Turner a Stammbach-Geering (1990) ve svém výzkumu zjistili, že majitelé, kteří svou kočku

hodnotili jako přítulnou, se k ní sami chovali přívětivěji. Na základě těchto výsledků proto můžeme uvažovat, že přátelskost či přívětivost člověka pozitivně koreluje se stejnými rysy u jeho kočky, avšak je třeba dalšího výzkumu, který by tuto teorii potvrdil.

Kromě toho, čím výše majitelka kočky skóruje ve faktoru přívětivost, tím nižšího skóre dosahuje její kočka ve faktoru impulzivnost, a naopak kočky dosahující vyššího skóre ve fakotru impulzivnost, mají majitelky, které dosahují nižšího skóre ve faktoru přívětivost.

Výsledky v této práci nepotvrdily zjištění Evans a jejích kolegů (2019), kteří taktéž užili dotazník Litchfield a jejích kolegů (2017) a jejichž výsledky poukazují na to, že čím výše majitel kočky skóruje v přívětivosti, tím nižší je skóre jeho kočky ve faktorech dominace a neuroticismusu. Důvodem, proč jsme došli k odlišným výsledkům, může být to, že zatímco Evans se svými kolegy (2019) použili konfirmační faktorovou analýzu pro identifikaci faktorů behaviorálního profilu kočky domácí, já jsem v této práci použila klíč pro vyhodnocení dotazníku od Litchfield a jejích kolegů (2017).

Výsledky v této práci naznačují také to, že čím výše majitelka kočky skóruje v subškále zdvořilost, tím výše její kočka skóruje ve faktoru extraverze, a naopak řečeno kočky skórující výše ve faktoru extraverze mají majitelky, které skórují výše v subškále zdvořilost.

Poslední vztah, který se mezi faktory ukázal, vypovídá o tom, že čím výše majitelka skóruje ve faktoru otevřenost, tím výše hodnotí svou kočku ve faktoru extraverze a řečeno opačně, čím vyššího skóre její kočka dosahuje ve faktoru extraverze, tím vyššího skóre majitelka dosahuje ve faktoru otevřenost. V tomto vztahu se nejsilněji projevila subškála představivost, což považuji za poněkud překvapující výsledek. Výsledky poukazují na to, že čím výše majitelka kočky skóruje v subškále představivost, tím výše hodnotí svou kočku ve faktoru extraverze a naopak, že kočky dosahující vyššího skóre v extraverzi, mají majitelky, které dosahují vyššího skóre v subškále představivost.

Výsledky také napovídají, že čím emočně nestálejší majitelka kočky je, tím vyššího skóre její kočka dosahuje v impulzivnosti, a naopak čím je kočka výše hodnocena ve faktoru impulzivnost, tím vyššího skóre dosahuje její majitelka v subškále emoční nestálost.

Jak je z výsledků patrné, vyšla celá řada korelací, avšak musíme mít na paměti, že náš vzorek tvořilo 404 respondentek, proto lze předpokládat, že naměřený efekt je silnější, než kdybychom měli respondentek méně.

Pokud se v této práci budu řídit doporučením Fergusona (2009) pro společenské vědy, pak se výsledky v této práci vyznačují minimální sílou efektu tj. hodnotou korelačního koeficientu (r_s^2) většího než 0,04. Avšak žádný z koeficientů determinace výsledků této práce nedostahuje středního (tj. $r_s^2 > 0{,}25$), ani silného (tj. $r_s^2 > 0{,}64$) efektu. Je proto třeba dalšího výzkumu, který by se na souvislost mezi osobnostními charakteristikami majitele a jeho kočky zaměřil.

Pro naměřené souvislosti mezi osobnostními faktory těchto dvou subjektů se nabízí několik vysvětlení. Výsledky můžeme interpretovat v souladu s teorií, podle níž osobnost jednoho subjektu ovlivňuje osobnost druhého subjektu. Těmito subjekty jsou v našem případě majitelka kočky a její domácí mazlíček, avšak jen na základě korelační analýzy nelze určit kauzalitu těchto vztahů.

Klinar a Avsec (2013) ve své studii naznačují, že s ohledem na to, že osobnostní rysy u člověka jsou poměrně stabilní (Costa a McCrae, 1994), je jen málo pravděpodobné, že by osobnost psa ovlivňovala osobnost majitele. Stejně tak bychom mohli uvažovat i v případě kočky domácí, neboť i u ní se osobnost projevila jako relativně stabilní, a to i v případě, že ji adoptují noví majitelé (Siegford et al., 2003). Podberscek a Gosling (2000) proto navrhují, aby se osobnost majitele otestovala před a po pořízení zvířete, čímž by se ukázalo, zda došlo k určitým změnám v osobnostní struktuře majitele. Na základě jejich doporučení navrhuji, aby výzkumníci v budoucnu stejným způsobem otestovali i osobnost zvířete před a po osvojení novým majitelem.

V potaz musíme však brát i jiná vysvětlení. Jednu z alternativ představuje hypotéza o atraktivitě podobnosti (z anglického „The Similarity-Attraction Hypothesis; např. Byrne, 1971), která je založena na předpokladu, že člověk preferuje a vyhledává kontakt s takovými jedinci, kteří se mu podobají v určitých charakteristikách. Toto vysvětlení považují za přijatelné například Turcsán a její kolegové (2012), kteří zkoumali souvislosti mezi osobností psů a jejich majitelů. Avšak ve studii Podbersceka a Blackshawa (1988) se ukázalo, že pro majitele koček je důležitější její vzhled než její osobnost. Otázkou proto je, do jaké míry lze toto vysvětlení aplikovat na výzkum osobnosti u kočky domácí.

Podle jiné teorie jsou tyto souvislosti výsledkem projekce. Podstatou této teorie je, že majitel promítá některé své osobnostní rysy do svého domácího mazlíčka (Brown a McLean, 2015). Avšak například u psů (Turcsán et al.,2012) se toto vysvětlení ukázalo jako méně pravděpodobné, neboť v této studii osobnost psa hodnotili jak jeho majitelé, tak další osoba, která psa znala a jejich hodnocení se značně shodovala. Stejně tak i Gosling, Kwan a John (2003) využili jak hodnocení od majitele, tak od další osoby a naměřili mezi

nimi poměrně vysokou shodu. Navrhuji proto v budoucnu zahrnout do hodnocení behaviorálního profilu kočky domácí nejen informace poskytnuté majitelem kočky, ale také další osobou, která kočku dobře zná.

A jak ve svém shrnujícím článku podotýkají Gartner a Weiss (2013a), je také nutné ověřovat reliabilitu a validitu použitých nástrojů. Reliabilitu použitých dotazníků jsem v této práci ověřovala pomocí Cronbachovo alfa. Tato statistická metoda ukázala, že všechny faktory BFI-2 u našeho vzorku dosahují přijatelné vnitřní konzistence tj. všechny hodnoty Cronbachovo alfa jsou vyšší než 0,7 (George a Mallery, 2003). Obdobně i u faktorů získaných prostřednictvím Feline Five Questionnaire se ukázalo, že 4 z 5 faktorů (konkrétně extraverze, přívětivost, dominance a neuroticismus) dosahují přijatelné vnitřní konzistence. Poslední z faktorů, impulzivnost, dosahoval nižší konzistence, avšak žádná z položek, která ho sytila, by po svém odstranění vnitřní konzistenci celého faktoru podstatně nezvýšila. Proto považuji za vhodné, aby se výzkumíci v budoucnu zaměřili na ověření reliability dotazníku Feline Five Questionnaire na jiném vzorku populace, popřípadě také na vývoj takového dotazníku behaviorálního profilu kočky domácí, jehož reliabilita by byla u všech sledovaných faktorů vyšší.

Zdá se, že ačkoli použití metody Cronbachovo alfa pro měření reliability osobnostních dotazníků představuje v psychologii osobnosti určitou konvenci, její užití pro výpočet vnitřní konzistence škál má své limity. Jedním z nich je její užití u dat, která nemají normální rozdělení (Martinková a Vlčková, 2014). Avšak nutno podtknout, že mnohé studie využívající osobnostní dotazníky neuvádí, zda jejich data mají normální rozdělení. Mezi takové studie patří například i studie Hřebíčkové a jejích kolegů (2016), v níž se autoři zabývají hodnocením reliability a validity českých překladů dotazníků BFI-10 a BFI-44. Ten samý nedostatek z mého hlediska má i diplomová práce Kyselové (2018), v níž autorka využívá dotazník BFI-2 a k měření jeho reliability taktéž užívá Cronbachovo alfa, aniž by uvedla, zda její data mají normální rozdělení. Stejně tak Litchfield a její kolegové (2017), od nichž jsme převzali dotazník Feline Five Questionnaire, měří reliabilitu tohoto dotazníku pomocí Cronbachovo alfa, aniž by uvedli informace o normálním rozložení sesbíraných dat.

Dalším možným nedostatkem použití metody Cronbachovo alfa je, že předpokládá existenci pouze jedné latentní proměnné, avšak v oboru psychologie můžeme předpokládat existenci více latentních proměnných (Martinková a Vlčková, 2014). Avšak i tento nedostatek bývá v psychometrických studiích opomíjen.

Ve světle těchto informací považuji užití Cronbachovo alfa v této diplomové práci na místě, avšak navrhuji, aby se výzkumníci v budoucnu zaměřili na zjištění reliability dotazníků BFI-2 a Feline Five Questionnaire i za pomoci dalších měřítek reliability, například pomocí metody test-retest. Obdobně situaci řeší Hřebíčková a její kolegové (2016), kteří ve své studii ověřovali reliabilitu dotazníků BFI-44 a BFI-10, přičemž kombinovali více metod pro měření reliability a následně výsledky porovnali.

Můžeme taktéž uvažovat o tom, že se dosud nepodařilo vyvinout takový nástroj pro měření behaviorálního profilu u kočky domácí, který by plně postihl osobnost daného druhu. Ve shodě s Bennett a jejími kolegy (2017) mám proto za to, že je vysoce pravděpodobné, že se dosud nepodařilo identifikovat všechny faktory osobnosti u kočky domácí, jež teprve čekají na své objevení.

Jak ve svém článku uvádí Gosling a John (1999) nedostatek důkazů svědčících o existenci určitého faktoru ještě nutně neznamená, že tento faktor neexistuje. Je možné, že položky zahrnuté v dané studii nebyly relevantní pro daný faktor. Abychom dokázali, že takový faktor u daného druhu skutečně neexistuje, v dalších výzkumech bychom měli aktivně pátrat po dané dimenzi a to tím, že do dotazníku zahrneme položky, které by k dimenzi mohly náležet.

V následující kapitole čtenářům představím i další limity této práce a zároveň předložím několik návrhů, jak se v budoucnu těmto nedostatkům vyhnout a jakým směrem by se výzkum této problematiky mohl ubírat.

Limity výzkumu

Některé limity jsem již diskutovala na jiných místech této práce např. limity spojené s metodami měření osobnosti u zvířat, problematické určení věku, kdy je kočka považována za dospělou či užití Cronbachovo alfa u osobnostních dotazníků. Dalším limitem je i způsob výběru vzorku, neboť odkaz na tento výzkum jsem sdílela na různých facebookových stránkách zaměřených na chovatele koček a jak podotýkají Duffy, de Moura a Serpell (2017), tací jedinci mohou být více informovaní než jedinci, kteří se o chov tohoto zvířete tolik nezajímají nebo nemají přístup k Internetu.

Nedostatkem této studie je také skutečnost, že většinu respondentů představovaly ženy (410 z 430), což je konzistentní s některými předchozími výzkumy osobnosti u kočky domácí (např. Litchfield et al., 2017). Podle Sax, Gilmartin a Bryant (2003) se ženy obvykle účastní vědeckých výzkumů častěji než muži. Avšak podle Mertens (1991) za tento jev v případě výzkumu kočky domácí může to, že kočičí společnost obvykle vyhledávají dospělé ženy.

Nutno podotknout, že některé studie poukazují na mezipohlavní rozdíly v přístupu ke zvířatům a interakci s nimi (Wedl a Kotrschal, 2009; Kotrschal et al., 2009). Gender také ovliňuje úroveň, s jakou majitel/ka pečuje o svou kočku, chování a čas, který zvíře stráví v přítomnosti majitele (Adamelli et al., 2005). Mertens (1991) například došla k závěru, že ženy na své kočky častěji mluví a kočky reagují častější vokalizací. Avšak tím, že jsem do statistických analýz zahrnula pouze ženy, se tento nedostatek do určité míry vykompenzoval.

Další rozhodnutí, které jsem musela učinit, se týkalo toho, zda v dotazníku zaměřeného na behaviorální profil kočky domácí užít adjektiva samotná nebo blíže specifikovat, co si pod nimi představit. Například Gosling a Bonnenburg (1998) ve svém výzkumu užili pouze adjektiva, což zdůvodňovali tím, že jsou vhodnější pro porovnání několika živočišných druhů, dále že jsou vhodnější při užití v multikulturním výzkumu a třetím důvodem byla úspora času respondentů při vyplňování dotazníků. Avšak rozhodla jsem se zachovat podobu dotazníku tak, jak jsem jej převzala od Litchfield (2017), kde jsou jednotlivé položky uvedeny adjektivem, které je navíc doplněno o definici tak, aby každá položka byla co nejjednoznačnější.

Ačkoli jsem se snažila, aby náš vzorek byl v určitých charakteristikách homogenní, existuje celá řada aspektů, které mohou ovlivňovat behaviorální profil kočky. Například Ha a Ha (2017) uvádí, že kočky žijící v domácnosti jakožto jediné (tj. bez dalšího kočičího společníka), byly pravděpodobně hodnoceny na základě jejich interakcí s kočkami, které

jsou pro ně cizí. Naopak kočky, které žijí v domácnosti s jinými kočkami, byly hodnoceny na základě chování v této skupině. Přičemž Adamelli a její kolegové (2005) zjistili, že 79 % koček z jejich vzorku bylo vystrašeno nebo se chovalo agresivně vůči kočkám, které neznaly. Jak uvádí Kotrschal a jeho kolegové (2014), vztahy a interakce mohou být komplexnější, pokud se odehrávají mezi vícero aktéry. Proto do budoucna navrhuji, aby výzkumníci vytvořili a používali takové výzkumné nástroje, jež by zahrnovaly položky, které by rozlišovaly mezi reakcí jedince na známé a neznámé kočky.

Jedním z limitů této studie může být i to, že jsem nebrala v potaz příslušnost jedinců k jednotlivým plemenům. Přičemž někteří výzkumníci uvádí, že rozdílná plemena (např. u psů) mohou mít odlišné behaviorální tendence (Turcsán, Kubinyi a Miklósi, 2011). U koček se rozdíly mezi různými plemeny zabývali Weinstein a Alexander (2010), kteří taktéž poukazují na určité rozdíly mezi různými plemeny.

Vzhledem k rozdílům v metodologii a pojmosloví, nedostatku replikací jednotlivých studií, ale také opominutí jednotlivých plemen, stáří kočky v době adopce, pohlaví, životních historií, zdravotního stavu a dalších aspektů, je třeba dalšího výzkumu behaviorálního profilu kočky domácí.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo explorovat vztahy mezi osobnostními faktory majitele, respektive majitelky a behaviorálním profilem její kočky. Výsledky této práce naznačují, že mezi určitými osobnostními charakteristikami majitelky a behaviorálními charakteristikami její kočky existují souvislosti, což je ve shodě s předchozími výzkumy na toto téma (Wienstein a Alexander, 2010; Evans et al., 2019).

Na poli faktorů osobnosti se ukázalo, že mezi sebou pozitivně koreluje svědomitost majitelky s extraverzí její kočky, a naopak majitelčina svědomitost negativně koreluje s impulzivností její kočky. Další faktor, u něhož se prokázal určitý vztah, byla přívětivost majitelky, která jednak pozitivně koreluje s přívětivostí kočky a jednak negativně koreluje s impulzivností kočky. Pozitivní korelace se ukázala také mezi otevřeností majitelky vůči novým zkušenostem a extraverzí její kočky. Zjištěné souvislosti můžeme vysvětlit pomocí několika teorií, které jsou diskutovány. Avšak nutno podotknout, že tyto vztahy se pohybovaly na hranici minimální síly efektu a vzhledem k tomu, že jsem provedla pouze korelační analýzu, nelze určit kauzalitu.

Tento výzkum také poukazuje na určité souvislosti mezi věkem kočky a jejími osobnostními charakteristikami, přičemž výsledky naznačují, že s rostoucím věkem kočky se zvyšuje její skóre ve faktoru dominance, a naopak se snižuje její skóre ve faktorech extraverze a přívětivost. Kromě toho se ukázalo, že čím je majitelka starší, tím vyššího skóre dosahuje v přívětivosti a svědomitosti, a naopak s rostoucím věkem klesá její skóre v neuroticismu.

Dílčím přínosem této práce bylo využití a změření reliability dotazníků BFI-2 a Feline Five Questionnaire, přičemž druhý zmíněný nástroj by v budoucnu mohl najít své uplatnění například při umisťování koček do nových vhodných domovů.

Tato práce je svým zaměřením poměrně ojedinělá a věřím proto, že podnítí vědecký zájem o toto téma a bude představovat odrazový můstek pro další výzkumníky, kteří se jí inspirují a pokusí se ve svých studiích vyhnout některým nedostatkům této práce.

ZDROJE

Adamelli, S., Marinelli, L., Normando, S., & Bono, G. (2005). Owner and cat features influence the quality of life of the cat. *Applied Animal Behaviour Science*, *94*(1-2), 89-98.

Adams, M. J., King, J. E., & Weiss, A. (2012). The majority of genetic variation in orangutan personality and subjective well-being is nonadditive. *Behavior genetics*, *42*(4), 675-686.

Allport, G. W., & Odbert, H. S. (1936). Trait-names: A psycho-lexical study. *Psychological monographs*, *47*(1), i.

Arahori, M., Kuroshima, H., Hori, Y., Takagi, S., Chijiiwa, H., & Fujita, K. (2017). Owners' view of their pets' emotions, intellect, and mutual relationship: cats and dogs compared. *Behavioural processes*, *141*, 316-321.

Barber, I., & Dingemanse, N. J. (2010). Parasitism and the evolutionary ecology of animal personality. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, *365*(1560), 4077-4088.

Barrett, P., & Bateson, P. (1978). The development of play in cats. *Behaviour*, *66*(1), 106-120.

Barry, K. J., & Crowell-Davis, S. L. (1999). Gender differences in the social behavior of the neutered indoor-only domestic cat. *Applied Animal Behaviour Science*, *64*(3), 193-211.

Bennett, P. C., Rutter, N. J., Woodhead, J. K., & Howell, T. J. (2017). Assessment of domestic cat personality, as perceived by 416 owners, suggests six dimensions. *Behavioural processes*, *141*, 273-283.

Bergmüller, R., & Taborsky, M. (2010). Animal personality due to social niche specialisation. *Trends in Ecology & Evolution*, *25*(9), 504-511.

Bernstein, P. L., & Friedmann, E. (2014). Social behaviour of domestic cats in the human home. In *The Domestic Cat: The Biology of its Behaviour* (pp. 71-80). Cambridge University Press, Cambridge.

Billingslea, F. Y. (1941). The relationship between emotionality and various other salients of behavior in the rat. *Journal of Comparative Psychology*, *31*(1), 69.

Biro, P. A., & Stamps, J. A. (2008). Are animal personality traits linked to life-history productivity?. *Trends in Ecology & Evolution*, *23*(7), 361-368.

Bradshaw, J. W., Horsfield, G. F., Allen, J. A., & Robinson, I. H. (1999). Feral cats: their role in the population dynamics of Felis catus. *Applied Animal Behaviour Science*, *65*(3), 273-283.

Bradshaw, J. W. (2012). *The behaviour of the domestic cat*. Cabi.

Bradshaw, J. W. (2016). Sociality in cats: A comparative review. *Journal of Veterinary Behavior*, *11*, 113-124.

Briggs, S. R. (1992). Assessing the five-factor model of personality description. *Journal of personality*, *60*(2), 253-293.

Brown, C. M., & McLean, J. L. (2015). Anthropomorphizing dogs: Projecting one's own personality and consequences for supporting animal rights. *Anthrozoös*, *28*(1), 73-86.
Byrne, D. E. (1971). The attraction paradigm (Vol. 11). *Academic Pr*.

Cameron-Beaumont, C., Lowe, S. E., & Bradshaw, J. W. (2002). Evidence suggesting preadaptation to domestication throughout the small Felidae. *Biological Journal of the Linnean Society*, *75*(3), 361-366.

Capitanio, J. P. (1999). Personality dimensions in adult male rhesus macaques: Prediction of behaviors across time and situation. *American Journal of Primatology: Official Journal of the American Society of Primatologists*, *47*(4), 299-320.

Careau, V., Thomas, D., Humphries, M. M., & Réale, D. (2008). Energy metabolism and animal personality. *Oikos*, *117*(5), 641-653.

Caro, T. M. (1981). Sex differences in the termination of social play in cats. *Animal Behaviour*, *29*(1), 271-279.

Carter, A. J., Feeney, W. E., Marshall, H. H., Cowlishaw, G., & Heinsohn, R. (2013). Animal personality: what are behavioural ecologists measuring?. *Biological Reviews*, *88*(2), 465-475.

Casey, R. A., & Bradshaw, J. W. S. (2008). The effects of additional socialisation for kittens in a rescue centre on their behaviour and suitability as a pet. *Applied Animal Behaviour Science*, *114*(1-2), 196-205.

Cattell, R. B. (1963). Theory of fluid and crystallized intelligence: A critical experiment. *Journal of educational psychology*, *54*(1), 1.

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum

Collard, R. R. (1967). Fear of strangers and play behavior in kittens with varied social experience. *Child Development*, 877-891.

Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and individual differences*, *13*(6), 653-665.

Costa, P. T. Jr. in McCrae, R. R. (1994). Set like plaster? Evidence for the stability of adult personality. V T. F. Heatherton in J. L. Weinberger (ur.), Can Personality Change? (str. 21–40). Washington, DC, ZDA: American Psychological Association.

Costa Jr, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: robust and surprising findings. *Journal of personality and social psychology*, *81*(2), 322.

Cumming, G. (2014). The new statistics: Why and how. Psychological science, 25(1), 7-29.

Dall, S. R., Houston, A. I., & McNamara, J. M. (2004). The behavioural ecology of personality: consistent individual differences from an adaptive perspective. *Ecology letters*, *7*(8), 734-739.

Darwin, C. (1998). The expression of emotions in man and animals. Oxford, England: Oxford University Press. (Original work published 1872)

De Winter, G. (2018). AI personalities: clues from animal research. *Journal of Experimental & Theoretical Artificial Intelligence*, 1-13.

Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual review of psychology*, *41*(1), 417-440.

Draper, T. W. (1995). Canine analogs of human personality factors. *The Journal of general psychology*, *122*(3), 241-252.

Driscoll, C. A., Menotti-Raymond, M., Roca, A. L., Hupe, K., Johnson, W. E., Geffen, E., ... & Yamaguchi, N. (2007). The Near Eastern origin of cat domestication. *Science*, *317*(5837), 519-523.

Duffy, D. L., de Moura, R. T. D., & Serpell, J. A. (2017). Development and evaluation of the Fe-BARQ: A new survey instrument for measuring behavior in domestic cats (Felis s. catus). *Behavioural processes*, *141*, 329-341.

Durr, R., & Smith, C. (1997). Individual differences and their relation to social structure in domestic cats. *Journal of Comparative Psychology*, *111*(4), 412.

Dziak, M. (2017). *Big Five personality traits*. Salem Press Encyclopedia

Ellis, S. L., Rodan, I., Carney, H. C., Heath, S., Rochlitz, I., Shearburn, L. D., ... & Westropp, J. L. (2013). AAFP and ISFM feline environmental needs guidelines. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, *15*(3), 219-230.

Evans, R., Lyons, M., Brewer, G., & Tucci, S. (2019). The purrfect match: The influence of personality on owner satisfaction with their domestic cat (Felis silvestris catus). *Personality and Individual Differences*, *138*, 252-256.

Faure, E., & Kitchener, A. C. (2009). An archaeological and historical review of the relationships between felids and people. *Anthrozoös*, *22*(3), 221-238.

Feaver, J., Mendl, M., & Bateson, P. (1986). A method for rating the individual distinctiveness of domestic cats. *Animal Behaviour*, *34*(4), 1016-1025.

Ferguson, C. J. (2009). An effect size primer: A guide for clinicians and researchers. *Professional Psychology: Research and Practice*, *40*(5), 532-538.

Fisher, R. A. 1930. The Genetical Theory of Natural Selection. Oxford: Oxford University Press.

Flegr, J. (2007). *Úvod do evoluční biologie*. Academia.

Forkman, B., Furuhaug, I. L., & Jensen, P. (1995). Personality, coping patterns, and aggression in piglets. *Applied Animal Behaviour Science*, *45*(1), 31-42.

Franks, B., Higgins, E. T., & Champagne, F. A. (2014). A theoretically based model of rat personality with implications for welfare. *PloS one*, *9*(4), e95135.

Freeman, H. D., & Gosling, S. D. (2010). Personality in nonhuman primates: a review and evaluation of past research. *American journal of primatology*, *72*(8), 653-671.

French, J. M. (1993). Assessment of donkey temperament and the influence of home environment. *Applied Animal Behaviour Science*, *36*(2), 249-257.

Funder, D.C. (2001). *The Personality Puzzle* (2nd ed.). New York: Norton.

Gartner, M. C., Powell, D. (2012). Personality assessment in snow leopards (Uncia uncia). *Zoo biology*, *31*(2), 151-165.

Gartner, M. C., & Weiss, A. (2013a). Personality in felids: A review. *Applied Animal Behaviour Science*, *144*(1-2), 1-13.

Gartner, M. C., & Weiss, A. (2013b). Scottish wildcat (Felis silvestris grampia) personality and subjective well-being: Implications for captive management. *Applied Animal Behaviour Science*, *147*(3-4), 261-267.

Gartner, M. C., Powell, D. M., & Weiss, A. (2014). Personality structure in the domestic cat (Felis silvestris catus), Scottish wildcat (Felis silvestris grampia), clouded leopard (Neofelis nebulosa), snow leopard (Panthera uncia), and African lion (Panthera leo): A comparative study. *Journal of Comparative Psychology*, *128*(4), 414.

Gartner, M. C. (2015). Pet personality: A review. *Personality and Individual Differences*, *75*, 102-113.

Gazzano, A., Bianchi, L., Campa, S., & Mariti, C. (2015). The prevention of undesirable behaviors in cats: Effectiveness of veterinary behaviorists' advice given to kitten owners. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, *10*(6), 535-542.

George, D., & Mallery, P. (2003). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon

Gold, K. C., & Maple, T. L. (1994). Personality assessment in the gorilla and its utility as a management tool. *Zoo Biology*, *13*(5), 509-522.

Gosling, S. D. (1998). Personality dimensions in spotted hyenas (Crocuta crocuta). *Journal of Comparative Psychology*, *112*(2), 107.

Gosling, S. D., & Bonnenburg, A. V. (1998). An integrative approach to personality research in anthrozoology: ratings of six species of pets and their owners. *Anthrozoös*, *11*(3), 148-156.

Gosling, S. D., & John, O. P. (1999). Personality dimensions in nonhuman animals: A cross-species review. *Current directions in psychological science*, *8*(3), 69-75.

Gosling, S. D. (2001). From mice to men: what can we learn about personality from animal research?. *Psychological bulletin*, *127*(1), 45.

Gosling, S. D., Kwan, V. S., & John, O. P. (2003). A dog's got personality: a cross-species comparative approach to personality judgments in dogs and humans. *Journal of personality and social psychology*, *85*(6), 1161.

Gosling, S. D., Lilienfeld, S. O., & Marino, L. (2003). Personality. In D. Maestripieri (Ed.), *Primate psychology* (pp. 254-288). Cambridge, MA, US: Harvard University Press.

Gosling, S. D., & Mollaghan, D. M. (2006). Animal research in social psychology: A bridge to functional genomics and other unique research opportunities. *Bridging social psychology: Benefits of transdisciplinary approaches*, 123-128.

Gosling, S. D. (2008). Personality in non-human animals. *Social and Personality Psychology Compass*, *2*(2), 985-1001.

Gosling, S. D., & Harley, B. A. (2009). 17 Animal models of personality and cross-species comparisons. *The Cambridge Handbook of Personality Psychology*, 275.

Ha, D., & Ha, J. (2017). A subjective domestic cat (Felis silvestris catus) temperament assessment results in six independent dimensions. *Behavioural processes*, *141*, 351-356.

Hebb, D. O. (1946). Emotion in man and animal: an analysis of the intuitive processes of recognition. *Psychological review*, *53*(2), 88.

Hinkle D.E., Wiersma W., Jurs S. G. (2003) Applied Statistics for the Behavioral Sciences. 5th ed. Boston: Houghton Mifflin

Hofstee, W. K. (1994). Who should own the definition of personality?. *European Journal of Personality*, *8*(3), 149-162.

Hřebíčková, M. (1999). Obecné dimenze popisu osobnosti: Big Five V Češtině [General dimensions of personality description: Big Five in Czech]. *Československá Psychologie: Časopis Pro Psychologickou Teorii a Praxi, 43*(1), 1-12. – ověřit, že je to odtud

Hřebíčková, M., Jelínek, M., Blatný, M., Brom, C., Burešová, I., Graf, S., ... & Zábrodská, K. (2016). Big Five Inventory: Základní psychometrické charakteristiky české verze BFI-44 a BFI-10. *Ceskoslovenska Psychologie*, *60*(6).

Chamove, A. S., Eysenck, H. J., & Harlow, H. F. (1972). Personality in monkeys: Factor analyses of rhesus social behaviour. *The Quarterly journal of experimental psychology*, *24*(4), 496-504.

Iki, T., Ahrens, F., Pasche, K. H., Bartels, A., & Erhard, M. H. (2011). Relationships between scores of the feline temperament profile and behavioural and adrenocortical responses to a mild stressor in cats. *Applied Animal Behaviour Science*, *132*(1-2), 71-80.

John, O. P. (1990). The "Big Five" factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and in questionnaires. In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 66-100). New York, NY, US: Guilford Press.

John, O. P., Donahue, E. M., & Kentle, R. L. (1991). The Big Five Inventory--Versions 4a and 54. Berkeley, CA: University of California,Berkeley, Institute of Personality and Social Research.

John, O. P., & Robins, R. W. (1994). Accuracy and bias in self-perception: individual differences in self-enhancement and the role of narcissism. *Journal of personality and social psychology*, *66*(1), 206.

John, O. P., Naumann, L. P., & Soto, C. J. (2008). Paradigm shift to the integrative big five trait taxonomy. *Handbook of personality: Theory and research*, *3*(2), 114-158.

Kaleta, T., Borkowska, N., & Goral-Radziszewska, K. (2016). The study of domestic cat (Felis catus) personality based on survey in Poland. *Annals of Warsaw University of Life Sciences-SGGW. Animal Science*, *55*.

Kassin, S. (2007). Psychologie. 1. vydání. Brno.

Kawamoto, T., Oshio, A., Abe, S., Tsubota, Y., Hirashima, T., Ito, H., & Tani, I. (2015). Age and Gender Differences of Big Five Personality Traits in a Cross-Sectional Japanese Sample. *Japanese Journal of Developmental Psychology*, *26*(2).

King, J. E., & Figueredo, A. J. (1997). The five-factor model plus dominance in chimpanzee personality. *Journal of research in personality*, *31*(2), 257-271.

Klinar, N., & Avsec, A. (2013). *Osebnostne lastnosti psov in njihovih lastnikov*. Društvo psihologov Slovenije.

Konečná, M., Lhota, S., Weiss, A., Urbánek, T., Adamová, T., & Pluháček, J. (2008). Personality in free-ranging Hanuman langur (Semnopithecus entellus) males: subjective ratings and recorded behavior. *Journal of Comparative Psychology*, *122*(4), 379.

Kortet, R., Hedrick, A. V., & Vainikka, A. (2010). Parasitism, predation and the evolution of animal personalities. *Ecology Letters*, *13*(12), 1449-1458.

Kotrschal, K., Schöberl, I., Bauer, B., Thibeaut, A. M., & Wedl, M. (2009). Dyadic relationships and operational performance of male and female owners and their male dogs. *Behavioural processes*, *81*(3), 383-391.

Kotrschal, K., Day, J., McCune, S., & Wedl, M. (2014). Human and cat personalities: building the bond from both sides. *The domestic cat. The biology of its behavior*, 113-129.

Kramer, G., Bernstein, D., & Phares, V. (2009). *Introduction to clinical psychology*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Kurushima, J. D., Lipinski, M. J., Gandolfi, B., Froenicke, L., Grahn, J. C., Grahn, R. A., & Lyons, L. A. (2013). Variation of cats under domestication: genetic assignment of domestic cats to breeds and worldwide random-bred populations. *Animal genetics*, *44*(3), 311-324.

Kyselová, A. (2018). Barvení vlasů a osobnost: Jsou vlasové stereotypy založené na skutečnosti? [online]. Brno [cit. 2018-12-31]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/hhpnb/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Katarína Millová.

Labruna, D. [2001]. Invasion Biology Introduced Species Summary Project - Columbia University: Domestic Cat (Felis catus). *Introduced Species Summary Project* [online]. New York: Columbia University in the City of New York, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: http://www.columbia.edu/itc/cerc/danoff-burg/invasion_bio/inv_spp_summ/Felis_catus.html

Lee, R. L., Zeglen, M. E., Ryan, T. and Hines, L. M. (1983). Guidelines: Animals in nursing homes. *California Veterinarian*, 3, 1a–43a.

Lee, C. M., Ryan, J. J., & Kreiner, D. S. (2007). Personality in domestic cats. *Psychological reports*, *100*(1), 27-29.

Lewejohann, L., Zipser, B. Sachser, N. (2011) Personality in laboratory mice used for biomedical research: A way of understanding variability? *Developmental Psychobiology*, *53*(6), 624–630. doi:10.1002/dev.20553.

Ley, J., Bennett, P., & Coleman, G. (2008). Personality dimensions that emerge in companion canines. *Applied Animal Behaviour Science*, *110*(3-4), 305-317.

Litchfield, C. A., Quinton, G., Tindle, H., Chiera, B., Kikillus, K. H., & Roetman, P. (2017). The 'Feline Five': An exploration of personality in pet cats (Felis catus). *PloS one*, *12*(8), e0183455.

Lowe, S. E., & Bradshaw, J. W. (2001). Ontogeny of individuality in the domestic cat in the home environment. *Animal Behaviour*, *61*(1), 231-237.

Luttbeg, B., & Sih, A. (2010). Risk, resources and state-dependent adaptive behavioural syndromes. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, *365*(1560), 3977-3990.

Lynn, R., & Martin, T. (1997). Gender differences in extraversion, neuroticism, and psychoticism in 37 nations. *The Journal of social psychology*, *137*(3), 369-373.

Mahalski, P. A., Jones, R., & Maxwell, G. M. (1988). The value of cat ownership to elderly women living alone. *The International Journal of Aging and Human Development*, *27*(4), 249-260.

Manteca, X., & Deag, J. M. (1993). Individual differences in temperament of domestic animals: a review of methodology. *Animal Welfare*, *2*(3), 247-268.

Martinková, P., & Vlčková, K. (2014). Hodnocení reliability znalostních a psychologických testů. Informační bulletin České statistické společnosti, 4, 1-15.

Mather, J. A., & Anderson, R. C. (1993). Personalities of octopuses (Octopus rubescens). *Journal of Comparative Psychology*, *107*(3), 336.

McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of personality*, *60*(2), 175-215.

McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American psychologist*, *52*(5), 509.

McCrae, R. R., Costa Jr, P. T., Ostendorf, F., Angleitner, A., Hřebíčková, M., Avia, M. D., ... & Saunders, P. R. (2000). Nature over nurture: temperament, personality, and life span development. *Journal of personality and social psychology*, *78*(1), 173.

McCune, S. (1995). The impact of paternity and early socialisation on the development of cats' behaviour to people and novel objects. *Applied Animal Behaviour Science*, *45*(1), 109-124.

Mehrkam, L. R., & Wynne, C. D. (2014). Behavioral differences among breeds of domestic dogs (Canis lupus familiaris): Current status of the science. *Applied Animal Behaviour Science*, *155*, 12-27.

Mehta, P. H., & Gosling, S. D. (2006). How can animal studies contribute to research on the biological bases of personality. *Biology of personality and individual differences*, 427-448.

Meier, M., & Turner, D. C. (1985). Reactions of house cats during encounters with a strange person: Evidence for two personality types. *Journal of the Delta Society*.

Mendl, M., & Harcourt, R. (2000). Individuality in the domestic cat: origins, development and stability. *The domestic cat: The biology of its behaviour*, *2*, 47-64.

Mertens, C., & Turner, D. C. (1988). Experimental analysis of human-cat interactions during first encounters. *Anthrozoös*, *2*(2), 83-97.

Mertens, C. (1991). Human-cat interactions in the home setting. *Anthrozoös*, *4*(4), 214-231.

Michael, K. C., & Cavigelli, S. A. (2012). Temperament/Animal Personality. *The Oxford Handbook of Psychoneuroimmunology*, 129.

Morris, P. H., Gale, A., & Howe, S. (2002). The factor structure of horse personality. *Anthrozoös*, *15*(4), 300-322.

Neidhart, L., & Boyd, R. (2002). Companion animal adoption study. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, *5*(3), 175-192.

Nugent, P. M.S. What is Behavioral profile?: definition of Behavioral profile. In: *Psychology Dictionary* [online]. Psychology Dictionary, 7 April 2013 [cit. 2018-10-24]. Dostupné z: https://psychologydictionary.org/behavioral-profile/

O'Brien, S. J., Johnson, W., Driscoll, C., Pontius, J., Pecon-Slattery, J., & Menotti-Raymond, M. (2008). State of cat genomics. *Trends in genetics*, *24*(6), 268-279.

Paunonen, S. V., Jackson, D. N., Trzebinski, J., & Forsterling, F. (1992). Personality structure across cultures: A multimethod evaluation. *Journal of Personality and Social Psychology*, *62*(3), 447.

Pavlov, I. P. (1906). The scientific investigation of the psychical faculties or processes in the higher animals.. *Science*, *24*(620), 613-619. doi: 10.1126/science.24.620.613

Pederson, A. K., King, J. E., & Landau, V. I. (2005). Chimpanzee (Pan troglodytes) personality predicts behavior. *Journal of Research in Personality*, *39*(5), 534-549.

Phares, E. J., Chaplin, W. F. (1997). Introduction to personality (4th ed.). New York: Longman.

Phillips, C. (2002). *Cattle behaviour and welfare*. Oxford: Blackwell Science, 70-71.

Phillips, C., & Peck, D. (2007). The effects of personality of keepers and tigers (Panthera tigris tigris) on their behaviour in an interactive zoo exhibit. *Applied Animal Behaviour Science*, *106*(4), 244-258.

Podberscek, A. L., & Blackshaw, J. K. (1988). Reasons for liking and choosing a cat as a pet. Australian veterinary journal, 65(10), 332-333.

Podberscek, A. L., Blackshaw, J. K., & Beattie, A. W. (1991). The behaviour of laboratory colony cats and their reactions to a familiar and unfamiliar person. *Applied Animal Behaviour Science*, *31*(1), 119-130.

Podberscek, A. L. in Gosling, S. D. (2000). Personality research on pets and their owners: Conceptual issues and review. V A. L. Podberscek (ur.), Companion animals and us: Exploring the relationships between people and pets.(str. 143–167). Cambridge, Velika Britanija: Cambridge University Press.

Raihani, G., Rodríguez, A., Saldaña, A., Guarneros, M., & Hudson, R. (2014). A proposal for assessing individual differences in behaviour during early development in the domestic cat. *Applied Animal Behaviour Science*, *154*, 48-56.

Reisner, I. R., Houpt, K. A., Erb, H. N., & Quimby, F. W. (1994). Friendliness to humans and defensive aggression in cats: the influence of handling and paternity. *Physiology & behavior*, *55*(6), 1119-1124.

Saucier, G., & Goldberg, L. R. (1996). Evidence for the Big Five in analyses of familiar English personality adjectives. *European Journal of Personality*, *10*(1), 61-77.

Sax, L. J., Gilmartin, S. K., & Bryant, A. N. (2003). Assessing response rates and nonresponse bias in web and paper surveys. *Research in higher education*, *44*(4), 409-432.

Serpell, J. (1991). Beneficial effects of pet ownership on some aspects of human health and behaviour. *Journal of the royal society of medicine*, *84*(12), 717-720.

Serpell, J. A., & Paul, E. S. (2011). Pets in the Family: An Evolutionary. *The Oxford handbook of evolutionary family psychology*, 297.

Shojai, A. Old Cat Behavior and Senility: Understanding and Preventing Feline Cognitive Disorder in the Senior Cat. In: *The Spruce Pets* [online]. New York: The Spruce Pets, 2018 [cit. 2018-12-27]. Dostupné z: https://www.thesprucepets.com/old-cat-behavior-and-senility-554959

Siegal, M. (Ed.). (1997). *The Cornell Book of Cats: A Comprehensive and Authoritative Medical Reference for Every Cat and Kitten*. Villard Books.

Siegford, J. M., Walshaw, S. O., Brunner, P., & Zanella, A. J. (2003). Validation of a temperament test for domestic cats. *Anthrozoös*, *16*(4), 332-351.

Sih, A., Bell, A. M., Johnson, J. C., & Ziemba, R. E. (2004). Behavioral syndromes: an integrative overview. *The quarterly review of biology*, *79*(3), 241-277.

Sih, A., & Bell, A. M. (2008). Insights for behavioral ecology from behavioral syndromes. *Advances in the Study of Behavior*, *38*, 227-281.

Sinn, D. L., Perrin, N. A., Mather, J. A., & Anderson, R. C. (2001). Early temperamental traits in an octopus (Octopus bimaculoides). *Journal of Comparative Psychology*, *115*(4), 351.

Soto, C. J., & John, O. P. (2017). The next Big Five Inventory (BFI-2): Developing and assessing a hierarchical model with 15 facets to enhance bandwidth, fidelity, and predictive power. *Journal of Personality and Social Psychology*, *113*(1), 117.

Srivastava, S., John, O. P., Gosling, S. D., & Potter, J. (2003). Development of personality in early and middle adulthood: Set like plaster or persistent change?. *Journal of personality and social psychology*, *84*(5), 1041.

Stammbach, K. B., & Turner, D. C. (1999). Understanding the Human—Cat Relationship: Human Social Support or Attachment. *Anthrozoös*, *12*(3), 162-168.

Stamps, J. A., & Groothuis, T. G. (2010). Developmental perspectives on personality: implications for ecological and evolutionary studies of individual differences. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, *365*(1560), 4029-4041.

Stelow, E. A., Bain, M. J., & Kass, P. H. (2016). The relationship between coat color and aggressive behaviors in the domestic cat. *Journal of applied animal welfare science*, *19*(1), 1-15.

Stevenson-Hinde, J., & Zunz, M. (1978). Subjective assessment of individual rhesus monkeys. *Primates*, *19*(3), 473-482.

Stevenson-Hinde, J., Stillwell-Barnes, R., & Zunz, M. (1980). Subjective assessment of rhesus monkeys over four successive years. *Primates*, *21*(1), 66-82.

Strickler, B. L., & Shull, E. A. (2014). An owner survey of toys, activities, and behavior problems in indoor cats. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, *9*(5), 207-214.

Svartberg, K., & Forkman, B. (2002). Personality traits in the domestic dog (Canis familiaris). *Applied animal behaviour science*, *79*(2), 133-155.

Svartberg, K., Tapper, I., Temrin, H., Radesäter, T., & Thorman, S. (2005). Consistency of personality traits in dogs. *Animal Behaviour*, *69*(2), 283-291.

Turcsán, B., Kubinyi, E., & Miklósi, Á. (2011). Trainability and boldness traits differ between dog breed clusters based on conventional breed categories and genetic relatedness. *Applied Animal Behaviour Science*, *132*(1-2), 61-70.

Turcsán, B., Range, F., Virányi, Z., Miklósi, Á., & Kubinyi, E. (2012). Birds of a feather flock together? Perceived personality matching in owner–dog dyads. *Applied Animal Behaviour Science*, *140*(3-4), 154-160.

Turner, D. C., Feaver, J., Mendl, M., & Bateson, P. (1986). Variation in domestic cat behaviour towards humans: A paternal effect. *Animal Behaviour*.

Turner, D. C., & Stammbach-Geering, K. (1990). Owner assessment and the ethology of human-cat relationships. *Pets, benefits and practice*, 25-30.

Turner, D. C. (1995). *Die Mensch-Katze-Beziehung: ethologische und psychologische Aspekte; 15 Tabellen*. G. Fischer.

Turner, D. C. (2017). A review of over three decades of research on cat-human and human-cat interactions and relationships. *Behavioural processes*, *141*, 297-304.

van den Bos, R., & de Vries, H. (1996). Clusters in social behaviour of female domestic cats (Felis silvestris catus) living in confinement. *Journal of Ethology*, *14*(2), 123-131.

Van Oers, K. E. E. S., & Sinn, D. L. (2013). Quantitative and molecular genetics of animal personality.

Vazire, S., & Gosling, S. D. (2003). Bridging psychology and biology with animal research.

Vazire, S., Gosling, S. D., Dickey, A. S., & Schapiro, S. J. (2007). Measuring personality in nonhuman animals. *Handbook of research methods in personality psychology*, 190-206.

Wahlgren, K., & Lester, D. (2003). The big four: personality in dogs. *Psychological reports*, *92*(3), 828-828.

Wedl, M., & Kotrschal, K. (2009). Social and individual components of animal contact in preschool children. *Anthrozoös*, *22*(4), 383-396.

Wedl, M., Bauer, B., Gracey, D., Grabmayer, C., Spielauer, E., Day, J., & Kotrschal, K. (2011). Factors influencing the temporal patterns of dyadic behaviours and interactions between domestic cats and their owners. *Behavioural processes*, *86*(1), 58-67.

Weinstein, T. A., Capitanio, J. P., & Gosling, S. D. (2008). Personality in animals. *Handbook of personality: Theory and research*, *3*, 328-348.

Weinstein, L., Alexander, R. (2010). College students and their cats. *College Student Journal*, 44(3).

Weiss, A., Inoue-Murayama, M., Hong, K. W., Inoue, E., Udono, T., Ochiai, T., ... & King, J. E. (2009). Assessing chimpanzee personality and subjective well-being in Japan. *American Journal of Primatology: Official Journal of the American Society of Primatologists*, *71*(4), 283-292.

Weiss, E., Gramann, S., Drain, N., Dolan, E., & Slater, M. (2015). Modification of the Feline-Ality™ Assessment and the Ability to Predict Adopted Cats' Behaviors in Their New Homes. *Animals*, *5*(1), 71-88.

Wielebnowski, N. C. (1999). Behavioral differences as predictors of breeding status in captive cheetahs. *Zoo Biology: Published in affiliation with the American Zoo and Aquarium Association*, *18*(4), 335-349.

Wolf, M., Van Doorn, G. S., Leimar, O., & Weissing, F. J. (2007). Life-history trade-offs favour the evolution of animal personalities. *Nature*, *447*(7144), 581.

Wolf, M., & Weissing, F. J. (2010). An explanatory framework for adaptive personality differences. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, *365*(1560), 3959-3968.

Yerkes, R. M. (1939). The life history and personality of the chimpanzee. *The American Naturalist*, *73*(745), 97-112.

Zeigler-Hill, V., & Highfill, L. (2010). Applying the interpersonal circumplex to the behavioral styles of dogs and cats. *Applied Animal Behaviour Science*, *124*(3-4), 104-112.

Internetové zdroje:

CFA Cat Breeds. The Cat Fanciers' Association: The World's Largest Registry for Pedigreed Cats [online]. *Alliance: The Cat Fanciers' Association*, ©1995-2018 [cit. 2018-10-24]. Dostupné z: http://cfa.org/Breeds.aspx

TICA Breeds. Welcome to TICA [online]. *Harlingen: The International Cat Association* [cit. 2018-10-24]. Dostupné z: https://tica.org/en/cat-breeds

European Facts & Figures 2017. The European Pet Food Industry [online]. Bruxelles: FEDIAF [cit. 2018-09-26]. Dostupné z: http://www.fediaf.org/who-we-are/european-statistics.html

Socialization of Dogs and Cats. In: *American Veterinary Medical Association* [online]. Schaumburg: American Veterinary Medical Association, ©2018 [cit. 2018-10-25]. Dostupné z: https://www.avma.org/KB/Resources/Reference/AnimalWelfare/Pages/Socialization.aspx

Onemocnění u starších koček. In: *PURINA ONE®: | Odborné rady a tipy | Starší kočky*[online]. Praha [cit. 2018-09-23]. Dostupné z: https://www.purina.cz/kocka/purina-one/clanky/starsi-kocky

Meet Your Match - Ontario SPCA. Meet Your Match - Ontario SPCA [online]. New York: The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ASPCA), c2013-2015 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: https://www.meetyourmatch.ontariospca.ca/component/survey/?id=1&_ga=2.87768282.355937066.1539014942-1008495451.1539014942

Cat Life Stages: And health care checklists. In: *T.H.E. Cat Hospital* [online]. The Cat Hospital, c2018 [cit. 2018-12-24]. Dostupné z: https://www.thecathospital.com/life-stages/

Junior and Adult Cat Preventive Care Recommendations: Classification by Age. In: *[Friendship Animal Hospital]* [online]. Richmond: Friendship Animal Hospital [cit. 2018-12-27]. Dostupné z: https://www.friendshipah.com/adult-cat-preventive-care-guidelines.pml

Nejčastější dotazy týkající se kastrace (KOČKY). In: *PURINA ONE®: Nejčastější dotazy týkající se kastrace koček | Purina* [online]. Praha [cit. 2018-12-25]. Dostupné z: https://www.purina.cz/kocky/porizujeme-si-kocku/pokyny-pro-novopecene-majitele/nejcastejsi-dotazy-tykajici-se-kastrace-kocky

Click4Survey [online]. Praha: Click4Survey, 2018 [cit. 2018-12-27]. Dostupné z: https://www.click4survey.cz/

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Náborový leták

Příloha č. 2: Český překlad dotazníku Feline Five Questionnaire

Příloha č. 1 – Náborový leták:

Příloha č. 2 – český překlad dotazníku Feline Five Questionnaire:

V následující části dotazníku, prosím, ohodnoťte na 7bodové škále, zda Vaše kočka vykazuje dané chování nebo osobnostní charakteristiku. Definice každé osobnostní charakteristiky či chování je uvedena v závorkách. Některé osobnostní charakteristiky nebo výrazy se mohou lišit od Vaší představy nebo definice, ale hodnoťte prosím na základě naší definice.

Jak často Vaše kočka vykazuje následující chování či osobnostní rys?
1 = vůbec ne; 2 = zřídka; 3 = jednou za čas; 4 = někdy ano, někdy ne; 5= často; 6 = velmi často; 7 = pořád

1. ostražitý/á (všímavý/á vůči svému okolí, mnoho času tráví jeho pozorováním)

2. klidný/á (na podněty kolem sebe reaguje poklidně, nenechá se jimi snadno rozrušit)

3. troufalý/á (smělý/á a neváhá např. využít příležitost)

4. nemotorný/á (relativně neohrabaný/á např. při chůzi, šplhu, hraní)

5. vzdorující (je agresivní, těžko zvladatelný/á; chce zaujímat dominantní postavení mezi ostatními kočkami či lidmi v domácnosti, a to i tehdy, když mu/jí nejsou okolnosti nakloněny)

6. krotký/á (na ostatní členy domácnosti reaguje klidně; není vůči nim ani agresivní, ani výhružný/á)

7. letargický/á (jeho/její chování je silně kontrolované; není příliš impulsivní)

8. zvídavý/á (zdá se, že ho/ji přitahují nové situace, objekty či zvířata; chová se, jako by je chtěl/a blíže prozkoumat)

9. vynalézavý/á (oproti jiným kočkám mnohem častěji zkouší nové věci včetně nových způsobů řešení problémů např. otevírání kredence nebo lezení do tašek a krabic)

10. podrážděný/á (často se zdá, že má špatnou náladu nebo je nesnášenlivý/á; lze jej/ji snadno vyprovokovat nebo vykazuje jiné agonistické/výhružné/agresivní chování)

11. roztěkaný/á (dlouho nevydrží u jedné činnosti; snadno lze rozptýlit jeho/její pozornost)

12. náladový/á (jeho/její chování je nestálé a střídá se u něj/ní dobré a špatné naladění)

13. samotářský/á (většinu času tráví o samotě a záměrně se vyhýbá společnosti)

14. impulzivní (jeho/její chování je nepředvídatelné a spontánní)

15. nestálý/á (rychle upouští od určité činnosti, do které se právě pustil/a)

16. neovlivnitelný (jeho/její chování není ovlivněno ani podmíněno ostatními zvířaty, událostmi či podněty)

17. bystrý/á (rychle a přesně dokáže zhodnotit a porozumět situaci; dokáže si rychle spojit události a zdá se, že si je také dlouho pamatuje např. rychle se naučí, že když zamňouká pod oknem, majitelé jej/ji vpustí dovnitř)

18. žárlivý/á (často má problémy s ostatními kočkami, zvířaty či lidmi, kteří se nacházejí v pro něj/ni žádoucí či výhodné pozici např. mají jídlo, zaujímají místo, které chce kočka pro sebe nebo zaujímají určité sociální postavení. Pokud je zvýhodněna jiná kočka, může se pokoušet tento řád narušit)

19. má strach z jiných koček (udržuje si od nich odstup nebo se před nimi rychle stáhne do ústraní)

20. vytrvalý/á (dlouho a navzdory překážkám pokračuje v činnosti, úkolu nebo zvolené strategii)

21. chamtivý/á (až nepřiměřeně dychtí a touží po jídle, oblíbených místech nebo jiných zdrojích a nechce se o tyto zdroje dělit s ostatními kočkami nebo domácími zvířaty)

22. přátelský/á k ostatním kočkám (iniciuje sbližování a vyhledává blízkost jiných koček, rychle se s nimi sbližuje a chová se k nim přátelsky např. vrní v jejich přítomnosti, otírá se o ně apod.)

23. submisivní (zaujímá podřízené postavení, jiné kočce či domácímu zvířeti se podřizuje)

24. dominantní (k získání dominantního postavení může užívat síly; ostatní kočky či domácí zvířata respektují jeho/její postavení)

25. nedbalý/á (jeho/její činy jsou neuvážené; je lhostejný/á k důsledkům svého chování)

26. předvídatelný/á (jeho/její chování je dlouhodobě stálé a konzistentní; vyznačuje se rutinním chováním)

27. nedůvěřivý/á (obtížně se sbližuje např. s lidskými či zvířecími návštěvníky domácnosti)

28. individualistický/á (jeho/její chování se vymyká nebo je těžké jej srovnávat s chováním ostatních koček)

29. přítulný/á (má silné pouto nebo si je blízký/á s jinými kočkami, domácími zvířaty či lidmi např. rád/a si s jinými zvířaty vzájemně pečuje o srst či jinak se jich dotýká; rád/a leží vedle jiných koček, psů či lidí)

30. nejistý/á (lze jej/ji snadno vystrašit a znervóznit; obecně lze říct, že je ustrašený/á)

31. zastrašující (vůči ostatním kočkám se chová pánovitě a zastrašuje je)

32. zvědavý/á (vyhledává nové situace)

33. bezcílný/á (zdá se, že někdy jedná určitým způsobem bezdůvodně)

34. uvážlivý/á (zdá se, že jeho/její chování je záměrné či předem rozmyšlené)

35. napjatý/á (vykazuje kontrolované chování, zejména pokud jde o pohyb a postoj např. jako by zamrzl/a v určité pozici)

36. má strach z lidí (udržuje si od nich odstup nebo se před nimi rychle stáhne do ústraní)

37. vyrovnaný/á (drží své emoce pod kontrolou a obvykle jej/ji nic nevyvede z klidu, chová se klidně)

38. agresivní vůči lidem (na člověka reaguje nepřátelsky; pokouší se na něj útočit či jej zastrašit)

39. přizpůsobivý/á (změny v prostředí snáší dobře)

40. agresivní vůči jiným kočkám (na jiné kočky reaguje nepřátelsky; pokouší se na ně útočit či je zastrašit)

41. nepřizpůsobivý/á (na změny v prostředí reaguje přehnaně)

42. přátelský/á k lidem (iniciuje sbližování a vyhledává blízkost lidí; chová se k nim přátelsky např. vrní v jejich přítomnosti, otírá se jim o nohy)

43. hravý/á (iniciuje nebo se zapojuje do nenásilné hry s různými předměty)

44. umňoukaný/á (často vokalizuje)

45. uvědomělý/á (zdá se, že činnost, kterou provádí, má svůj účel)

46. sebejistý/á (jeho/její pohyby jsou ladné, uvolněné a sebevědomé)

47. úzkostný/á (jeví zájem o své okolí, ale zároveň se zdá, že pociťuje strach a neklid; zdá se, že váhá, zda se přiblížit nebo ustoupit)

48. důvěřivý/á (důvěřuje a snadno se sbližuje např. s lidskými či zvířecími návštěvníky domácnosti)

49. čilý/á (je velmi aktivní, často se např. prochází sem a tam, běhá, loví,...)

50. spolupracující (ochotně reaguje na povely)

51. plachý/á (zdráhá se přiblížit k jiným zvířatům, novým objektům nebo vstupovat do nových situací)

52. excentrický/á (vykazuje neobvyklé chování). Pokud Vaše kočka takové chování vykazuje, prosím, popište ho: